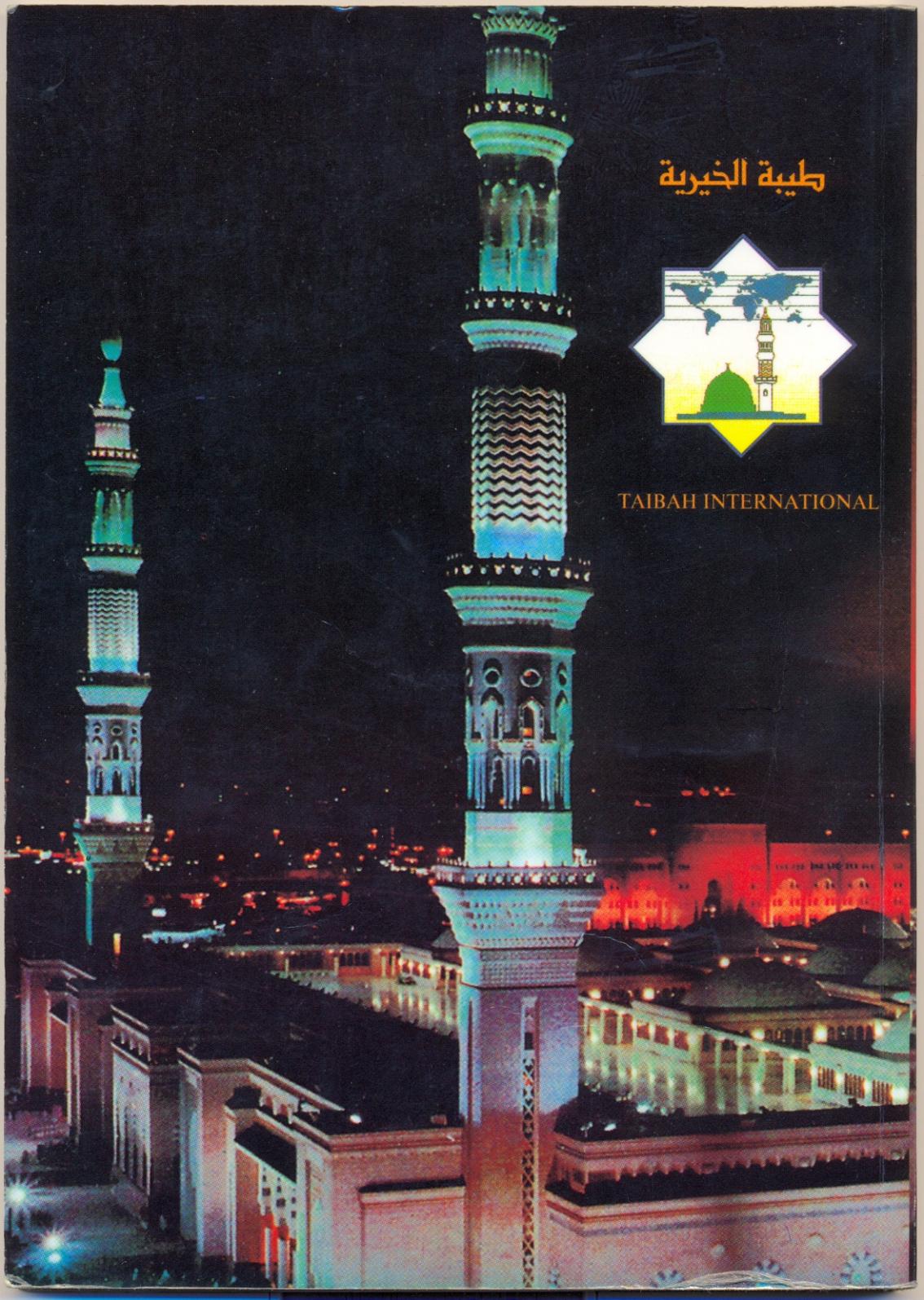

Hadži Mehmed ef. Handžić

ES-SUNNE'

(41 HADIS S PRIJEVODOM I KOMENTAROM)

1997

طيبة الخيرية

TAIBAH INTERNATIONAL

Hadži Mehmed ef. Handžić

1997
ES-SUNNE
(41 HADIS S PRIJEVODOM I KOMENTAROM)

1997

E S - S U N N E

drugo prerađeno izdanje

Napisao
Hadži Mehmed ef. Handžić

Izvori hadisa, arapski tekst i obrada
Senaid Zaimović

Recenzent
hfz. Muhammed Porča

Lektor
Hanka Kadribegović

Hadži Mehmed ef. Handžić

Hadži Mehmed ef. Handžić, muderris, profesor, vaiz, mnogostrani pisac, kulturni i društveni radnik. Rođen je u Sarajevu 16. 7. 1906. god. Po završetku mekteba i ruždije, upisao je novoosnovanu Šeriatsku gimnaziju, gdje je i maturirao 1926. U jesen te godine otišao je u Kairo i upisao se na Džamiul-Azhar. Diplomirao je 1931. i prije povratka u Sarajevo je skupa sa svojim ocem Muhammedagom obavio hadždž. Od prvog razreda mekteba, pa dalje, bio je uvijek među prvim učenicima i po učenju i po vladanju. Još kao učenik gimnazije, opredjelio se za svoj životni put; završiti teološke nauke. U tom smislu se i orjentisao. Temeljito je učio arapski jezik, proučavao islamske discipline i čitao odgovarajuću literaturu.

Nakon povratka u Sarajevo 1931. godine oslužio je vojnu obavezu u sarajevskoj Vojnoj bolnici. Uskoro iza toga postavljen je za nastavnika i prefekta Gazi Husrevbegove medrese (aprila 1932.) Tu je ostao do početka 1937. kada je premješten u Gazi Husrevbegovu biblioteku za bibliotekara i upravitelja. Pred kraj 1939. godine došao je za nastavnika na Višu islamsku teološko-šeriatsku školu. I na jednoj i na drugoj dužnosti bio je do maja 1944. godine, kada je imenovan za redovnog profesora ove škole. Hadži Mehmed ef. Handžić je umro 29. jula 1944. godine u 38-oj godini svoga kratkog, ali vrlo plodnog života.

Handžić je počeo pisati još dok je bio učenik gimnazije. Međutim, te svoje prve sastave nije nikad

objavio. Prvi mu je članak štampan u prvom godištu "Novog behara" (1927-28) pod naslovom OSNIVAC KAIRA I EL-AZHERA (Misao da je Slaven). Od tada pa do smrti 1944. godine Hadži Mehmed efendija je napisao i objavio preko tri stotine radova, kraćih i dužih. To je cijela biblioteka. Kad se još ima na umu, da je to sve uradio za 16 godina, koliko je proteklo od prvog objavljenog članka pa do smrti, tek tada se vidi značaj i veličina ovog našeg pisca. Krug interesovanja rahmetli Handžića je bio vrlo širok i raznolik. Pisao je strogo teološke rasprave i članke, zatim radove iz islamske prošlosti, proučavao je kulturnu historiju bosansko-hercegovačkih muslimana. Uz to je obrađivao i najaktuelnija pitanja iz savremenog našeg života.

Nauku Islama je crpio prvenstveno iz Kur'ana i Hadisa, pa su i njegovi radovi iz područja islamistike pisani na temelju ta dva islamska izvora. Zato se Handžićevi teološki radovi odlikuju preciznošću i jasnoćom. Nema vjerske discipline koju rahmetli Mehmed efendija nije u tančine poznavao. Međutim, islamsku tradiciju - hadis je posebno volio i naročito proučavao. U tom pogledu, mogao se ubrojiti među najbolje savremene poznavaoce ove nauke u cijelom islamskom svijetu. Iz ovog područja objavio je više radova, od kojih je jedan i ovaj objavljen u listu "Hikmetu" pod naslovom Es-Sunne.

Neka Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, nagradi vrijednog i učenog rahmetli Mehmeda ef. Handžića za ovo i mnoga druga dobra djela koja je napisao i nama ostavio da se njima koristimo - amin!

ES-SUNNE

Muslimanska sveta knjiga Kur'an, poslata je od Boga, dželle šanuhu, Njegovu Poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da je saopći ljudstvu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije samo saopćio Božiju Knjigu Kur'an nego ju je i svijetu protumačio jezikom i djelom, a u tome ga je i sami Bog ovlastio. U Kur'antu se veli: (Mi smo tebi Muhammede poslali Kur'an, koji je opomena svijetu da ga njima protumačiš.) Tumačenje Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, jezikom i djelom zove se es-sunne i el-hadis. Tih hadisa ima jedan veliki broj, a za njihovo poznavanje treba utrošiti mnogo truda i dosta vremena a nije dovoljno samo tvrditi i cijelim ustima izgovarati: "Ja znam".

Nauka o hadisu meni je najmilija nauka, a da bih i sebe i druge koji, žele koristiti sa njom bolje upoznao, odlučio sam da u "Hikmetu" iznesem pedeset hadisa sa prijevodom i tumačenjem. To pedeset hadisa su jezgra sunneta. Davno je bilo palo na um čuvenom učenjaku Ibnu Salahu (umro 643 h.) da sabere one hadise, koje su učenjaci pronašli za opsežne i vrlo vrijedne, da u malo riječi sadrže mnogo značenja, da na njima cijeli Islam počiva. Broj hadisa koje je pomenuti Ibnu Salah sabrao iznosi jedva dvadeset i šest. Kasnije je

Nenevija (umro 677 h.) dodao tim hadisima još šesnaest, a iza njeg Ibnu Redžeb (umro 795 h.) još osam te je broj izašao na pedeset. Baš tih pedeset hadisa sam ja naumio prevesti na naš jezik, ukratko protumačiti i u "Hikmetu" iznijeti. Ne bi bilo loše, kad bi se kasnije u jednoj knjizi izdali. Od ovog truda cilj mi nije samo trošenje papira, nego, ne bi li se ko tim izrekama Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, okoristio i svoja djela prema njima udesio. Mi trebamo djela a ne riječi.

PRVI HADIS

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ قَعْبَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدٍ أَبْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَاصٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ افْرَى مَا تَوَى فَمَنْ كَانَ هِجْرَتْهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتْهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَنْ كَانَ هِجْرَتْهُ إِلَيْهِنَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٌ يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتْهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ.

(مسلم في "الإمارة". ٣٥٣٠)

Veli Omer ibnul-Hattab: (Čuo sam Božijeg Poslanika gdje veli: "Svi su poslovi prema namjerama. Svakom čovjeku pripada samo ono što namjerava. Pa ko se preseli iz jednog mjesta u drugo radi Boga i Njegova Poslanika, to je pravi muhadžir, a ko se preseli radi neke osovjetske

koristi, ili da se oženi taj neće dobiti drugo nego što je namjeravao.“

To bi bio približan prijevod gornjeg hadisa. Svaki vjerski posao nije kod Boga, dželle šanuhu, priznat kao valjan, ako onaj, koji ga radi s tim poslom ne namjerava zadobiti Božije zadovoljstvo. I prema tome i plaću i nagradu na drugom svijetu dobiće čovjek samo za ono djelo, koje je radi Boga, dželle šanuhu, izvršio. Tko pak želi da se svijetu pričini da on radi Božijeg zadovoljstva radi, a on drugu namjeru ima, tome nikakve nagrade nema. Hidžret znači preseliti se iz jednog mjesta, koje nije za muslimane povoljno - u drugo koje je povoljnije. Ako se neko preseli s namjerom da trguje ili da se oženi, a ističe da to u ime Boga, dželle šanuhu radi tome na drugom svijetu plaće nema. Za vrijeme Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bijaše dužnost svakog muslimana da se preseli u Medinu. Ta je dužnost trajala sve do osvojenja Mekke, osme godine po Hidžretu. Za to vrijeme jedan se musliman preselio u Medinu radi jedne žene koja se zvala Ummi Kajs. To je bio povod da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izrekao gornji hadis. Bog, dželle šanuhu, veli u Kur’anu: (Plaću kod Boga zasluzuje onaj koji oda Bogu svoje lice (sebe) i dobro radi. Vele tumači Kur’ana. “Bogu je odan onaj koji radi Njegova zadovoljstva sve dužnosti vrši, a dobro radi onaj, koji po vjerskim

propisima postupa.” Dakle da neki posao bude kod Boga, dželle šanuhu, primljen imaju dva uvjeta: dobra namjera i odgovaranje dotičnog posla vjerskim propisima. Kome manjka prvi uvjet on je munafik, a kome drugi, on je neznalica ili grijesnik. Ovim hadisom je Božiji Poslanik, sallalahu alejhi ve sellem, protumačio prvi ajet na najljepši način. Spomenuti hadis se ubraja u vjerodostojne (sahih) hadise a nalazi se u svakoj od šest poznatih hadiskih zbirki (el-kutubus-sitte).

DRUGI HADIS

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عُمَرِ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ يَئِنَّمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثْرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرَفُهُ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِدَيْهِ وَقَالَ يَا مُحَمَّدَ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنَّ لَأَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ وَتَؤْتُ الزَّكَةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتَحْجُجَ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا قَالَ صَدَقْتَ قَالَ فَعَجِنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ قَالَ فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ قَالَ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكِتَابِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِهِ قَالَ صَدَقْتَ قَالَ فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ قَالَ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَائِنَكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ قَالَ مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمِ مِنَ السَّائِلِ قَالَ فَأَخْبِرْنِي عَنِ أَمَارَتَهَا قَالَ

أَن تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّهَا وَأَن تَرَى الْحُفَّةَ الْغَرَّاءَ الْفَالَّةَ رَغَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبَيْانِ
 قَالَ ثُمَّ انطَّلَقَ لِلْبَثَتِ مَلِيًّا ثُمَّ قَالَ لِي يَا عُمَرُ أَنذِرِي مِنِ السَّابِلِ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ
 أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّهُ جِنِّيٌّ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ. (مسلم في "الإيمان" ٩)

Ovo u glavnom znači: Veli Omer ibnul-Hattab: *Jednog dana sjedasmo mi kod Božijeg Poslanika sallallahu alejhi ve sellem, kad se pomoli prema nama čovjek u sasvim bijelu odijelu, sasvim crne kose, ne vidi se na njemu trag putovanja i ne pozna ga od nas niko, dok sjede do Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i prisloni svoja koljena uz njegova, a stavi svoje ruke na njegova stegna i reče: "Muhammed, izvijesti me šta je Islam" Reče Božiji Poslanik "Islam je da svjedočiš da nema boga osim Allaha i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Božiji Poslanik; da obavljaš molitvu (namaz), da daješ zekjat, da postiš ramazan, i da hadždž činiš kuću (Kabu) ako mogneš do nje doći "Onda reče onaj nepoznati čovjek: "Istinu veliš" Kaže Omer: "Mi mu se začudisimo, pita ga a onda mu veli: "Istinu govoriš" (kao da zna). Iza toga reče taj čovjek: "Izvijesti me šta je iman. Reče Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Iman je da vjeruješ u Boga, Božije meleke, Božije svete knjige (kitabe), Božije, poslanike, u sudnji zadnji dan, i sudbinu dobra i zla" Veli nepoznati čovjek "Istinu govoriš.*

Izvijesti me šta je dobročinstvo" Reče Božiji Poslanik: "Dobročinstvo je da robuješ Bogu kao da Ga vidiš, jer ako Ga ne vidiš, On tebe vidi. "Istinu veliš"; reče nepoznati čovjek i reče: "Izvijesti me kada je zadnji čas (ovom svijetu)." Reče Božiji Poslanik "Onaj koga pitaš o zadnjem času nije mu više o njemu poznato nego tebi koji pitaš." Reče nepoznati čovjek: "Pa izvjesti me o predznacima zadnjeg časa. "Reče Božiji Poslanik: "Predznaci sudnjeg časa su da robinja rodi svoju gospodaricu i vidiš gole, bose, siromašne čobane da se nadmeću u gradnji zgrada. "Veli Omer: "Zatim ode nepoznati čovjek, a nakon toga reče mi Božiji Poslanik: "Omere, da li znaš onoga što me je zapitkivao?" Ja rekoh: "Bog i Božiji Poslanik najbolje znaju" Onda reče Božiji Poslanik: "Ovo je Džibril, došao Vam je da vas poduči vašoj vjeri."

Ovaj hadis se ubraja u vjerodostojne (sahih) hadise i njim je poznati hadiski učenjak Muslim ibnu Hadždžadž počeo svoje hadisko djelo zvano "Sahih". Kadi 'ljad je o tumačenju ovog hadisa napisao cijelo djelo, a ja će iznijeti neke bitne tačke.

U ovom hadisu je protumačeno značenje Islama, imana, dobročinstva prema Bogu (ihsana) i nešto o predznacima zadnjeg časa ovog svijeta.

Iman i Islam jedno je, samo što se kod riječi

Islam više podrazumijevaju vanjski poslovi (obredi), a pod imanom unutarnji (vjerovanje). Prema tome Islam se sastoji od pet glavnih tačaka:

1) spomenuto svjedočanstvo 2) obavljanje namaza
3) dijeljenje zekjata 4) post ramazana 5) hadž.
Dakle, po ovim djelima se poznaje musliman. Ko ih ne vrši daleko je od Islama. Stara je riječ: pred džamijom se dijele muslimani. Današnja inteligencija, koja nastoji da reformiše neke tačke u Islamu, nek se pokaže muslimanima kao vršioc gornjih pet tačaka, tek onda će se muslimani na njihove riječi moći osloniti.

Iman se sastoji u vjerovanju šest glavnih tačaka: 1) Vjerovanje u Boga 2) u Božije meleke 3) u Božije knjige (kitabe) 4) u Božije poslanike 5) zadnji sudnji dan 6) u sudbinu svega, bilo dobro ili zlo. Dakle, musliman je onaj koji vjeruje da ima Bog, da je Jedan, Svemogući i sa svim svojstvima savršenosti opisan i da je čist - bez ikakvih manjkavosti. Taj, takav Bog ima između Sebe i ljudi nosioce vijesti, a to su meleki. Oni nose Božije objave odabranim ljudima poslanicima, koji svijet pozivaju svakom dobru, a odvraćaju od svakog zla, obećavaju im nagradu za dobra djela, i zastrašivaju ih kaznom za zlo na drugom svijetu, a to je život poslije smrti. Tako je, jedna za drugu, povezano prvih pet tačaka.

Što se tiče šeste tačke, a to je vjerovanje u sudbinu, to musliman mora vjerovati i znati da sve što se događa od dobra i zla na ovom svijetu, da je kod Boga, dželle šanuhu, predviđeno i određeno. Ništa se ne može dogoditi bez Njegove odredbe. Neki prebacuju Islamu da pozivanje svojih sljedbenika na pomenuto vjerovanje opravdava ljenost. Ti, koji tako prebacuju, zaboravljuju da Islam poziva na rad više nego druge vjere. Ako oni ne mogu naći sredine između pozivanja na rad i vjerovanja u sudbinu, ne trebaju nijekati da to ni drugi ne može naći. Vjerovanje u sudbinu ima dva stepena:

1. Vjerovanje da je Bog znao prije nego je svijet stvorio ko će raditi dobro, a ko zlo; ko će zaslužiti džennet, a ko vatrū.
2. Vjerovanje da Bog stvara poslove ljudske i da On hoće da se oni dogode, a sa nekim je zadovoljan, dok s nekim nije. Za vrijeme Abdullaha sina Omerova bijaše se pojavila jedna sekta koja nije priznavala vjerovanje u sudbinu. Abdullah, kad je to čuo, odrekao ih se i teško se o njima izrazio i tom prilikom ispričao gornji hadis koji je čuo od svog oca.

Treća tačka je "ihsan". Riječ "hasen" u arapskom jeziku znači dobar, a "ihsan" dobro činiti. U ovom hadisu je definisan pravi "ihsan" dobročinstvom, a to je da se čovjek prema Bogu,

dželle šanuhu, ponaša onako kako bi se ponašao da vidi Boga. Jer, iako čovjek ne vidi Boga, Bog vidi njega.

Što se tiče zadnjeg časa ovome svijetu, to muslimani vjeruju da mu vremena, kada će se dogoditi, ne zna niko osim Boga, dželle šanuhu. Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izvijestio je o nekim predznacima od kojih je u spomenutom hadisu spomenuo samo dva. Prvi je da robinja rodi svoju gospodaricu. Kći je uvijek podređena majci svojoj, a pred Sudnji dan će se kako to, tako i sve ostalo - kako naš narod kaže - naopako okrenuti. Čak i najsironašniji ljudi će se početi nadmetati u gradnji velikih palača kako je to spomenuto u drugom predznaku.

Eto, to bi bilo kratko tumačenje gornjeg hadisa.

TREĆI HADIS

حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ عَكْرَمَةَ بْنِ حَالِدٍ عَنِ
ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُبَيِّنُ الْإِسْلَامَ
عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةً أَنَّ لَهُ إِلَهًا إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ
الزَّكَاةِ وَالْحَجَّ وَصَوْمُ رَمَضَانَ * (البخاري في "الإيمان" ٧ ومسلم في "الإيمان" ٢٠)

Veli Abdullah sin Omerov: "Čuo sam Božijeg Poslanika gdje veli: "Islam je izgrađen na pet stvari: svjedočenju da nema Boga osim Allaha i da je

Muhammed Njegov rob i Poslanik, obavljanju namaza (molitve), davanju zekata, hodočašću (hadžu) Kabe i postu mjeseca ramazana."

U ovom hadisu poredi Islam sa zgradom koja je izgrađena na pet stubova, a to su gore spomenuti. Zgrada bez stubova ne može opstojati, tako isto ni Islam bez jednog od spomenutih njegovih temelja. Osim ovih pet temelja Islam ima i drugih propisa, ali se ti ne smatraju stubovima.

Gornji se hadis nalazi u Buhariji i Muslimu.

ČETVRTI HADIS

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا أَبُو مَعَاوِيَةَ وَوَكِيعٌ حٍ وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ الْهَمْدَانِيِّ وَاللُّفْظُ لَهُ حَدَّثَنَا أَبِي وَأَبُو مَعَاوِيَةَ وَوَكِيعٌ قَالُوا حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ إِنَّ أَحَدَكُمْ يَجْمِعُ خَلْقَهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ثُمَّ يَكُونُ فِي ذَلِكَ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يَكُونُ فِي ذَلِكَ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يُرْسَلُ الْمَلَكُ فَيُنَفِّخُ فِيهِ الرُّوحُ وَيُؤْمِرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ بِكَتْبٍ رِزْقُهُ وَأَجْلُهُ وَعَمَلِهِ وَشَقِّيٍّ أَوْ سَعِيدٍ فَوَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ إِنَّ أَحَدَكُمْ لِيَعْمَلْ بِعَمَلٍ أَهْلُ الْجَنَّةِ حَتَّىٰ مَا يَكُونُ بَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ فَيُسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلٍ أَهْلُ الْجَنَّةِ حَتَّىٰ مَا يَكُونُ بَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ فَيُسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلٍ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لِيَعْمَلْ بِعَمَلٍ أَهْلُ الْجَنَّةِ حَتَّىٰ فَيَدْخُلُهَا.

(مسلم في "كتاب القدر" ٤٧٨١ والبخاري في "بدء الخلق" ٢٩٦٩)

Abdullah sin Mes'uda veli: "Pričao nam je Božiji Poslanik - a on je onaj koji istinu govori i kome se vjeruje: "*Stvaranje čovjeka biva u utrobi majke njegove četrdeset dana, zatim bude toliko isto vremena "aleka" zatim bude toliko isto vremena kao komad mesa (mudga), zatim Bog, dželle šanuhu, pošalje meleka, pa mu udahne dušu; i tom meleku naredi se četiri odredbe da zapiše: nafaku (djetceta) i konac života (tj. koliko će živjeti) i njegov posao i da li je (u pogledu drugog svijeta) sretan ili nesretan. Pa tako mi Boga, osim koga nema drugog - jedan čovjek radi onaj posao, koji vodi džennetu sve dotle dok ne bude između njega i dženneta lakat prostora, pa ga preteče ono što mu je zapisano, pa počne se baviti onim poslom, koji vodi u vatru pa unide u nju; drugi opet čovjek radi onaj posao, koji vodi vatri sve dotle dok između njega i vatre ne bude lakat prostora, pa ga preteče ono što mu je zapisano, pa počne radi posao koji vodi džennetu pa unide u džennet."*"

Ovaj hadis je od vjerodostojnih hadisa, a nalazi se u Buhariji i Muslimu. Glavni cilj i pouka, koja se iz njega crpi jeste to da se čovjek ne zavarava svojim dobrim djelima i da se ne oholi i ne ponosi s njima, jer je posljedica glavna i odlučujuća stvar. Tako isto ne smije da gubi nadu u Božiju milost, ako vidi među svojim poslovima dosta

ružnih, jer sami Tvorac zna kakav će kraj biti. Dakle, musliman treba da živi strahom od Allaha, dželle šanuhu, i nadom u Njegovu milost.

U ovom hadisu je, također, obrađeno pitanje vjerovanja u sudbinu. Da bih značenje hadisa još više približio čitaocu, dodaću još dvije tri riječi. Naime, Bog je čovjeku dao slobodnu volju pri odlučivanju šta hoće ili šta neće da uradi. Sveznajući Bog znao je unaprijed šta će čovjek raditi i odredio je da mu se volja ispuni. Ne treba misliti da čovjek koji dobro radi, lahko izlazi iz svoje kolotečine, a tako isto koji zlo radi. Onaj čovjek što je radio poslove koji vode džennetu, bio se približio njemu a počeo raditi zlo i otisao u vatru, njegovi dobri poslovi bili su dobri samo na očigled, dok u suštini su bili i oni zli. Među njima se krilo nešto što je prouzročilo zlu posljedicu kao što se u šejtanovim dobrim poslovima krila oholost i protivljenje Božijoj odredbi. Tako isto onaj čovjek što je radio zlo, sve dotle da je skoro bio unišao u džehennem, pa je počeo raditi dobro, koje je bilo uzrokom njegovog spasenja u zadnjem času.

Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu nas podučava kako ćemo Ga moliti i tražiti Njegovu dobrotu. Na jednom mjestu se ovakva molitva preporučava: Rabbena la tuzig kulubena ba'de iz hedejtenu ve heb lena min ledunke rahmeten inneke Entel-Vehhab = "O naš Bože, nemoj naša srca odvratiti s pravog

puta pošto si nas na njeg naputio, pokloni nam od svoje milosti, Ti si onaj, koji obilno poklanjaš.” I ovo neka bude i naša molba, kojom završavamo ovaj hadis.

PETI HADIS

حَدَّثَنَا أَبُو حَيْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الصِّبَاحِ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَوْنَ الْهَلَالِيُّ حَمِيعًا عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ أَبْنُ الصِّبَاحِ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْنَ حَدَّثَنَا أَبْيَ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَخْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ *

(مسلم في "الأقضية" ٣٢٤٢ والبخاري في "الصلح" ٢٤٩)

Aiša, radijallahu ‘anha, veli: “Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: *“Ko god postavi u ovoj našoj stvari ono što nije od nje, to se odbacuje: U drugoj predaji (rivajetu) veli: “Ko uradi jedan posao s kojim se ne poklapa naša stvar, taj je posao odbačen.”*”

Ovaj hadis se nalazi u Buhariji i Muslimu, a druga, gore navedena predaja samo u Muslimu. Pod “našom stvari” misli Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na vjeru Islam. Da bude neki posao po Islamu odbačen znači da taj posao nije od Islama i da onaj, koji ga radi, misleći da dobije nagradu, ne zaslužuje ništa osim kazne.

Kao najjači dokaz (delil) u Islamu se smatra Božija Knjiga Kur'an, kao i izreke i djela Božijeg Poslanika, sallahahu alejhi ve sellem, (hadis, sunnet). Zatim na Kur'antu osnovano mišljenje cjelokupnih muslimanskih učenjaka jednog vremena (idžma'), i analogija (kijas). Prema tome kao glavni dokazi smatraju se Kur'an i hadis, a druga dva oslanjaju se na Kur'an i hadis. Dakle što nema podloge u Kur'antu i hadisu, to nije od Islama - to je novotarija koja se u islamskoj terminologiji naziva "bid'at", a Božiji Poslanik, sallahahu alejhi ve sellem, veli - "Svaka novotarija u vjeri je zastranjenje i stranputica." I ako je to Božiji Poslanik, sallahahu alejhi ve sellem, rekao i upozorio svoje pristaše da se dobro čuvaju vjerskih novotarija, u svaki muslimanski narod se uvuklo dosta toga. To bi trebalo da bude predmet vazova i dersova, to jest da vaizi istaknu pojedine novotarije i da kažu slušaocima da to Islam ne priznaje. Oni bi tim skinuli sa svog vrata odgovornost. O "bid'atu" će biti govora opširnije u 28. hadisu.

Odlika islama je da odbacuje sve novotarije. On ne priznaje zaključke vjerskih kongresa, u koliko ti zaključci ne bi imali svoje podloge u islamskim izvorima, niti priznaje mišljenja takozvanih nepogriješivih ljudi, niti se on oslanja na osnove takozvanih dobrih ljudi; to u Islamu ne može služiti kao dokaz. Pa šta je iskvarilo druge vjere nego

novotarije. O tome imamo hiljade primjera u historiji.

Uzrok uvođenja novotarija može biti: neznanje, zla namjera, a katkad i vjerovanje da je uvedena novotarija savremenija nego ono, mjesto čega je i uvedena. Islam je od Boga koji zna, šta je bilo i šta će biti, On je znao šta će do konca svijeta biti korisno ljudstvu, pa je to i objavio preko Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, zadnjeg Božijeg Poslanika u zadnjoj objavljenoj vjeri Islamu. Eto to bi bilo kraće tumačenje gornjeg hadisa.

ŠESTI HADIS

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُعَيْرِ الْهَمْدَانِيُّ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ وَأَهْوَى النُّغَمَانُ يَاصِبِعِيهِ إِلَى أَذْنِهِ إِنَّ الْحَلَالَ بَيْنَ وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيْنَ وَبَيْنَهُمَا مُشَبِّهَاتٌ لَا يَغْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَمِنْ أَنْقَى الشُّبُهَاتِ اسْتَبَرَ لِدِينِهِ وَعَزَّزَهُ وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْجِمَعِ يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمَّى أَلَا وَإِنَّ حِمَّى اللَّهِ مَحَارِمٌ أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْعَفَةٌ إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقُلْبُ.

(مسلم في "المساقات" ٢٩٩٦)

Nu'man ibnu Bešir veli: "Čuo sam Božijeg Poslanika gdje veli: "Što je dozvoljeno (halal) jasno

je, a što je zabranjeno (haram) jasno je, a među njima ima nejasnih stvari koje mnogi ne poznaju. Ko ih se uščuva, taj je sačuvao svoju vjeru i čast, a ko se upusti u njih, zapašće u ono što je zabranjeno. Isto kao pastir koji čuva stado oko zabranjene zemlje, može časom da mu umakne stado i pase u njoj. Svaki vladar ima svoju, drugima zabranjenu zemlju (ispašu), a Božija zabranjena zemlja jesu Njegove zabrane. U tijelu ima jedan organ, koji kada je dobar, bude dobro cijelo tijelo, a kada je pokvaren, bude pokvareno cijelo tijelo, taj organ je srce.”

I ovaj hadis je u Muslimu.

Veli Bog, dželle šanuhu: “Mi smo (Muhammed) poslali tebi ovu knjigu (Kur'an) kao tumač i razjašnjenje za sve.” (En-Nahl, ajet 89) Što je u Kur'anu ukratko rečeno, to je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, razjasnio i protumačio. Pred svoju smrt dobio je od Boga, dželle šanuhu, kao potvrdu da je svoju službu tačno izvršio ovaj ajet: “Danas sam vam vjeru vašu usavršio i svoju blagodat upotpunio i izabrao Islam za vjeru.” (El-Maide, ajet 3)

Dakle, u Islamu nam je sve jasno protumačeno. Šta je dozvoljeno i šta je zabranjeno protumačeno je. Neke stvari poznaje svako, a neke samo učeni ljudi. Ko nešto ne zna treba se toga,

čuvati, jer ko se neoprezno nad obalu natkuči, može časom u vodu pasti.

Običaj bijaše u Arapa da starješine plemena označe jedan dio ispaše, gdje niko drugi ne smije napasati svoja stada. Takvu zemlju nazivahu "hima". I Allah, dželle šanuhu, ima nešto slično tome, a to su njegove zabrane u koje se svijet ne smije upuštati. Ko i blizu tih zabrana dođe, može vrlo lahko da se u njih upusti. Zato je dobro kloniti se i blizine zabrana.

Drugi dio hadisa govori o nečemu drugom. Naime svaki čovjek ima dvije vrste poslova i radnji; unutanje i vanjske. Unutarnje potječu iz srca. Vanjske nastaju iz unutarnjih. U kog bude srce čisto, i svi poslovi biće mu čisti. U protivnom slučaju ispadnu svi poslovi ružni. Prema ovom je jasno, da se ne mogu odbraniti frazom: "Na srce se gleda", oni koji protupropisno postupaju. Da im je srce čisto, svi bi im poslovi bili čisti. Ako je u čupu med, i spolja se osjeća slast, a ako je sirće i spolja se osjeća ljutina. I onaj koji se svijetu prikazuje dobrim poslovima, ako mu to iz srca ne potječe, to već izgleda usiljeno i lahko se primjeti. Bože očisti naša srca od svega čime nisi zadovoljan.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَادِ الْمَكِيُّ حَدَّثَنَا سُفِيَّانُ قَالَ قُلْتُ لِسُهْبَيْلٍ إِنَّ عَمْرًا حَدَّثَنَا عَنِ الْقَعْدَاعَ عَنْ أَبِيهِ كَانَ وَرَجُونَتُ أَنْ يُسْقِطَ عَنِي رَجُلًا قَالَ فَقَالَ سَمِعْتُهُ مِنَ الَّذِي سَمِعْتُهُ مِنْهُ أَبِيهِ كَانَ صَدِيقًا لَهُ بِالشَّامِ ثُمَّ حَدَّثَنَا سُفِيَّانُ عَنْ سُهْبَيْلٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ تَمِيمِ الدَّارِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الدِّينُ النَّصِيبَةُ قُلْنَا لِمَنْ قَالَ لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَغَامِتْهُمْ. (مسلم في "الإعان" ٨٢)

Veli Temim Darija da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Vjera je savjetovanje*”. *Mi mu rekosmo.* “*Kome, Božiji Poslaniče?*” *Odgovori:* “*Bogu Uzvišenom, Njegovoj Knjizi, Njegovu Poslaniku, starješinama muslimana i ostalim muslimanima*”

Ovaj vjerodostojni hadis se nalazi u Muslimu. Savjetovanje Bogu znači: vjerovati da je jedan, da je svim savršenostima opisan, a čist od svih manjkavosti, pokoravati se Njegovim zapovjedima, a kloniti se Njegovih zabrana i nastojati da i drugi isto tako rade.

Pod savjetovanjem Božijoj Knjizi podrazumijeva se: vjerovati u nju, poštovati je, držati se njenih propisa, proučavati je i odbijati napade nevjernika na nju.

Pod savjetovanjem Božijem Poslaniku, podrazumijeva se: vjerovati u njega, držati za istinu sve što

je pripovijedao, poštivati ga, voljeti ga, pokoravati se njegovim naredbama, oživljavati među svijetom njegove lijepe običaje, podučavati svijet njegovu sunnetu, njegove i Božije riječi pretpostaviti nad svim ostalim, voljeti koga on voli, mrziti koga mrzi, voljeti njegovu porodicu i drugove itd.

Savjetovati starješinama muslimana znači pomagati ih u istini, ukazivati im na pravi put, pokoravati im se u granicama Božijih zapovijedi, moliti Boga za njih itd.

Savjet ostalim muslimanima sastojao bi se od sličnih stvari.

U savjet Bogu i Njegovoj Knjizi ubraja se nastojanje učenjaka na pobijanju protuislamskih ideja, iznošenje pogrešaka pojedinih ljudi ili pojedinih knjiga.

Veli Muhammed ibnu Eslem Et-Tusi: "Ovaj je hadis četvrtina Islama."

OSMI HADIS

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُسْنَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو رَوْحَنَ الْخَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ حَدَّثَنَا
شُعْبَةُ عَنْ وَأَقِدِّ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثَ عَنْ أَبِنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَمِنْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّىٰ يَشْهُدُوا أَنَّ لَهُ إِلَهًا إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ
مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيَؤْتُوا الزَّكَاةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي
دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ * (البخاري في "الإيمان" ٢٤)

Abdulah sin Omerov priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Naređeno mi je da se borim sa svijetom sve dotle dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov Poslanik i dok ne počnu obavljati molitvu (namaz) i ne počnu davati zekat; kad to urade sačuvali su od mene svoje duše (krvi) i imetak, osim za islamski hak (pravo), a račun će pred Uzvišenim Bogom polagati."*

I ovaj je hadis vjerodostojan (sahih), a nalazi se u Buhariji i Muslimu i drugim hadiskim djelima.

Sa pravdom svijet opstoji, sa pravdom sve cvate. Trinaest godina zvaše Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, svoju okolicu pravoj vjeri Islamu. Njegova okolica uzvraćaše mu većinom zlo za dobro. Ne pustiše ga da u svom rodnom mjestu u miru ostane, nego ga prisiliše na seobu. Tek onda Bog, dželle šanuhu, dozvoli svom Poslaniku da se lati pravde i uzvrati im učinjeno zlo. (Dozvoljava se (Muslimanima) koje neopravданo sa svih strana tuku, da se i oni bore! (Hadždž, ajet 9) Cijela neznabožčka vjera (mušrici) bijaše ustala na oružje protiv Islama. Dozvoljeno bi muslimanima da i oni protiv svih njih zaratuju. (Ratujte protiv svih mušrika, kao što i oni protiv svih vas ratuju.) Ko na vas napadne i vi na njeg napadnite samo u istoj mjeri.

Sve vojne Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bile su izazvane sa neprijateljske strane. Ili su oni prvi navalili na muslimane ili su ugovor prekršili ili slično. Islam ne preporučuje razbojništva niti nasilja.

Ukratko može se reći da Islam preporučuje ratovanje u dva slučaja:

1. za odbranu života kod napadaja,

2. za odbranu propagiranja Islama, tj. ako neko ustane i počne mučiti muslimane s ciljem da bi ostavili Islam; ili počne sprečavati one, koji hoće da svojevoljno prigrle Islam od Islama; ili ustane protiv onog, koji zove u Islam.

Evo šta još Kur'an veli u ovom pogledu: (Bog vam ne zabranjuje da onim nemuslimanima, koji protiv vas ne ratuju radi vjere, i koji vas ne tjeraju iz vaših kuća, dobročinstvo činite i pravdu dijelite, jer Bog voli one, koji pravedno rade. Samo vam Bog zabranjuje da one, koji protiv vas ratuju radi vaše vjere i koji su vas izgnali iz vaših kuća ili pomagali one, koji to čine da ih smatraste za prijatelje. Ko bi ih uzimao za prijatelje taj bi pogriješio.

Eto to je duh Islama i Kur'ana. Ovo je pitanje opširno pa bi me daleko odvelo da se i dalje njime ovdje bavim, nego, osvrnimo se na sam hadis.

Ako muslimanski protivnici prime Islam izrazivši riječima svoje vjerovanje i pristavši na obavljanje vjerskih dužnosti, s time će sačuvati svoj život i imetak. U tom slučaju nikome nije dozvoljeno da mu napadne na život ili imetak, ako to islamsko pravo ne traži.

Kada islamsko pravo zahtijeva da se na nečiji život udari - o tome će biti govora u četrnaestom hadisu.

Svačiji je imetak u islamskoj državi zaštićen. Niko, pa ni sama muslimanska država nema prava uzeti ni jedne pare, ako to islamski propisi ne zahtijevaju. Od muslimana Islam traži zekat i neke druge obaveze. Od nemuslimana traži otkupni danak od službe u vojsci (džizja).

U Islamu nema toga da čovjek odgovara za svoje grijeha pred ljudima, koji su kao ljudi svi njemu ravni. Ako grijeh šteti zajednici ili pojedincima ili vuče za sobom zle posljedice onda Islam propisuje određene kazne. Ukratko, u Islamu nema ispovijedanja i polaganja računa pred drugim osim Boga kao što veli Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem u ovom hadisu: "Račun će pred Svevišnjim Bogom polagati."

حَدَّثَنِي حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى التَّعْسِيُّ أَخْبَرَنَا أَنَّ وَهْبَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ أَنَّ شَهَابَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَسَعِيدَ بْنَ الْمُسَيْبِ قَالَا كَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ يُحَدِّثُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَبَيْهُ وَمَا أَمْرَتُكُمْ بِهِ فَالْفَعَلُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَثْرَةُ مَسَائلِهِمْ وَأَخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبَائِهِمْ.

(مسلم في "الفضائل" ٤٣٤٨ والبخاري في "الاعتصام بالكتاب والسنّة" ٦٧٤٤)

I ovaj se hadis nalazi u Buhariji i Muslimu, a znači: Ebu Hurejre, radijallahu anhu, kaže: “Čuo sam Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje veli: “Što sam vam zabranio klonite ga se, a što sam vam naredio vršite koliko možete, jer ništa nije uništilo one, što su prije vas bili, nego mnoga suvišna pitanja i nepokoravanje pejgamberima.”

Zabrana je teška. U njoj izuzetka nema. Svak se je mora kloniti, jer se zabranjuje samo ono što je štetno.

Naredba je malo lakša. Za nju Božiji Poslanik veli: Vršite je koliko možete. Vršiti koliko se može, ne treba olahko shvatiti i kako vele “po svom ćejfu tumačiti”. Abdest se i u sred zime može uzeti, a na dan se i deset puta, a ne samo pet puta može klanjati. I kad taneta u ratu lete i onda se klanjati

mora, čak Kur'an naređuje da se tada ni džemati ne propusti.

Tek bolesnik, koji se boji smrti ili pogoršanja bolesti može ostaviti abdest ili gusul i mjesto njih uzeti tejemum.

Starac koji ne može postiti, a ne nada se da će i kasnije moći, može da ne posti, ali za svaki dan neka nahrani po jednog siromaha.

Eto, nek se iz ovih primjera zaključi što se može, a što ne može u šeriatskom gledištu.

Osim toga naredba se dijeli na strogu naredbu (farz, vadžib) i na naredbu lakšeg stepena (mendub, mustehab). Gore spomenuti primjeri su od prve grupe. Druga grupa može se vršiti kako ko može, pa ko je propusti nema kazne.

Bog i Božiji Poslanik traže poslušnost. Ne bude li nekom nešto u naredbi ili zabrani jasno, slobodno neka pita, ako u tom pitanju ima koristi. Pitanja, koja su suvišna ili beskorisna u Islamu su zabranjena. Prenosi Buharija da je Ibnu Abbas rekao: "Neki ljudi zapitavaju Božijeg Poslanika šaleći se; Jedan ga zapita, ko mu je otac, a drugi bijaše izgubio devu pa upita gdje mu je deva. Ovo bijaše uzrok, da Bog pošalje ovo aje: "O vjernici ne zapitkujte o onome što će vam pričiniti neprijatnosti ako vam se objasni..." (El-Maide, ajet 101) u kom se zabranjuju suvišna, neumjesna i u vjeri beskorisna pitanja.

Gore sam rekao da je zabrana teža i strožija od naredbe. Kao pojašnjenje tome navodim ovdje šta su ugledni učenjaci o tom rekli.

Veli jedan od učenih ljudi: "Dobra djela radi i dobar i hrđav čovjek, dok ono što je zabranjeno, toga se kloni samo dobar musliman."

Veli Aiša, radijallahu anha: "Koga raduje da pretekne one koji neprestano dobra djela rade, nek se čuva grijeha."

Veli Hasan El-Basri, radijallahu anhu: "Ni s čim se Bogu bolje ne robuje od napuštanja onog što je On zabranio."

Veli Ibnu Omer, radijallahu anhu: "Bolje je jednu paru od harama sačuvati nego stotinu hiljada podijeliti."

Veli Mejmun ibnu Mihran: "Jezikom Boga spominjati lijepa je stvar, a od toga je bolje kod grijeha Boga se sjetiti pa ne pogriješiti."

DESETI HADIS

حَدَّثَنِي أَبُو كُرْبَلَةِ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ حَدَّثَنَا أَبُو أَسَاطِةَ حَدَّثَنَا فَضَّلُّ بْنُ مَرْزُوقَ حَدَّثَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبِلُ إِلَّا طَيِّبًا وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ فَقَالَ (يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَأَعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ) وَقَالَ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آتَيْنَاكُمْ كُلُّا مِنْ طَيِّبَاتٍ مَا رَزَقْنَاكُمْ فَلَا تَمْسِكُوا بِمَا نَهَى) ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ

يُطْلِيلُ السَّفَرَ أَنْتَ أَغْبَرٌ يَمْدُدُ يَدِيهِ إِلَى السَّمَاءِ يَا رَبُّ يَا رَبُّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ
وَمَشْرِبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبُسُهُ حَرَامٌ وَغُذِيَّ بِالْحَرَامِ فَإِنِّي يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ *
(مسلم في "الزكاة" ١٦٨٦)

Veli Ebu Hurejre, radijallahu anhu: "Rekao je Božiji Poslanik: "*Bog je dobar, ne prima nego dobro. Uzvišeni Allah je naredio vjernicima isto što je naredio poslanicima.* Veli Bog u Kur'anu: "O poslanici, jedite što je lijepo (dozvoljeno), a radite što je dobro...." Veli Bog: "O vjernici, jedite od lijepih (dozvoljenih) jela koje sam vam Ja podijelio i zahvaljujte Bogu, ako samo Njega obožavate" Veli Ebu Hurejre, radijallahu anhu: "Zatim spomenu Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, čovjeka koji dugo putuje, raščupan, prašljiv, pruži ruke nebu govoreći: "Gospodaru, Gospodaru!" a jelo mu haram piće mu haram, odjeća mu haram i odhranjen je sa haramom pa odakle će se njegova molba uslišati!"

Riječ "tajjib" u arapskom jeziku znači lijep, dobar. U šeriatu se ta riječ upotrebljava u drugom smislu. Naime, znači ono, što je Bog dozvolio i čime je zadovoljan, a ujedno se dopada i svida ljudima. Dakle, šeriat pretpostavlja da se može ljudima svidati samo ono od čega je Bog zadovoljan.

Bog koji je od svih manjkavosti čist prima samo ona djela koja su čisto izrađena. Čovjek je

dužan da se čistom, i u šeriatskom pogledu lijepom i dozvoljenom hranom hrani. To je Bog naredio svojim poslanicima i svim vjernicima. Tako se ne hraniti vodi mnogim zlim posljedicama. Od ovih je i da mu molba kod Allaha ne bude uslišana. Putnik koji je u dugom putu udaljen od svake udobnosti - zapraši se i postane začupane kose, prašljiv, zaslužuje da mu se molba usliša. Ali kako će Bog, dželle šanuhu, njegovu molbu primiti, ako je njegova hrana, piće i odjeća haram, tj, ako je to on stekao na zabranjen način?

Rekoše Sufjanu (Sevriji): "Da nam hoćeš moliti Boga, a on odgovori: "Napustiti grijeha, to je molba."

Veli Malik ibnu Dinar: "Bijaše poklopila nesreća Izraelcane pa se skupe da mole Boga. Bog reče tadašnjem Svom poslaniku: "Kaži im, vi izlazite sa nečistim tijelima da Mene molite, Meni pružate ruke, kojima ste toliko nevine krvi prolili i kojima ste haramom napunili svoje kuće. Sad vas više mrzim, i kao takvi vašom molbom ništa osim što ste se od Mene još više udaljiti.

Veli jedan učenjak: "Nemoj se tužiti da ti je molba zakasnila i ne uslišana, kad si joj ti sa svojim grijesima put zatvorio."

Gornji se hadis nalazi u Muslimu.

حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ حَدَّثَنَا شَعْبَةُ عَنْ بُرَيْدٍ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ عَنْ أَبِي الْحَوْرَاءِ السَّعْدِيِّ قَالَ قُلْتُ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلَيٌّ مَا حَفِظْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَعْ مَا يَرِيْكَ إِلَى مَا لَا يَرِيْكَ.

(الزمني في "صفة لقيمة" ٢٤٤٢ والنمساني في "آداب القضاة" ٥٣٠٣)

Hasan ibnu Ali, radijallahu anhu, veli: "Upamlio sam od Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ovo: "Ostavi ono što ti je sumnjivo i drži ono u čem sumnje nemaš!"

Ovaj hadis se nalazi u Nesaijinoj i Tirmizijinoj zbirci hadisa. Tirmizija veli da je ovaj hadis dobar i vjerodostojan.

U ovom hadisu Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje da musliman, čim posumnja da li je nešto dozvoljeno ili nije, da to jednostavno napusti, a da se drži onoga u čemu je siguran da je dozvoljeno. Ovo islamski učenjaci nazivaju "vere" (درع) (opreznost, sigurnost).

Ima nešto što nazivaju "kiselim vereom" (neukusna pobožnost) a to je da čovjek pazi na sitnice, a na krupne greške se i ne obazire. Došao jedan čovjek iz Iraka Ibnu Omeru, radijallahu anhu, i pitao ga: "Je li grijeh ubiti komaricu?" Ovaj ga

otjera, a onda reče: "Ubiše Husejna, unuka Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, a pitaju za komaricu."

I kod nas ima ovakvih postupaka. Neki pitaju: koju nogu treba primaknuti drugoj, desnu lijevoj ili obratno; a ne pitaju niti se obaziru na zabranu kamate. Neki muškarci nose zlatne prstene i pitaju: na kojoj ga je ruci bolje nositi i na kom prstu, a ne obaziru se na to što je haram uopće takav prsten muškarcu nositi.

Daj Bože da se opametimo i klonimo besposlica.

DVANAESTI HADIS

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرِ النَّيْسَابُورِيُّ وَغَيْرُ وَاحِدٍ قَالُوا حَدَّثَنَا أَبُو مُسْهِرٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَمَاعَةَ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ عَنْ قُرَّةَ عَنِ الرُّهْبَرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمُرْءِ تَرَكَهُ مَا لَا يَغْنِيهُ قَالَ هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ * (الترمذи في "الزهد" ٢٢٣٩)

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, veli: "Rekao je Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Od dobrog i čvrstog Islama jednog čovjeka je i to da ostavlja ono, što ga se ne tiče."

Dakle, dobar musliman je savjestan; radi samo

ono što ga se tiče i od čega ima korist, a daleko je od onog, što ga se ne tiče, i od čega nema koristi. Loš musliman, pak, više se brine za ono što ga se ne tiče nego za svoje nužne poslove. Njega više interesira klevetanje drugoga, podmetanje klipova pod noge svoga brata muslimana, izvrgavanje smijehu onoga ko dobro želi i za dobro radi - nego li trud za unaprijeđenje svoje braće i rad na dobrobiti ljudstva. Ovakvi ljudi koji su ološ muslimana tako su isto ološ cijelog svijeta, ali na žalost imamo ih među nama priličan broj.

Ovaj se hadis nalazi u Tirmizijinoj zbirci, a Tirmizija veli da je on dobar (hasen).

TRINAESTI HADIS

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلَّمِ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ *
(البخاري في "الإيمان" ١٢ ومسلم في "الإيمان" ٦٤)

Sluga Alejhisselamov Enes sin Malikov veli da je Alejhisselam rekao: "*Ni jedan od vas ne vjeruje (nije dobar, pravi musliman) sve dotle dok ne bude volio svom bratu (muslimanu) što voli sam sebi.*"

Ovaj je hadis vjerodostojan (sahih), a nalazi se u Buhariji i Muslimu.

Musliman voli svakom muslimanu onaku sreću i dobro kakvu voli sam sebi. Muslimanska zajednica je kao jedno tijelo. Pa kako god ruka jednog tijela ne može ni pomisliti nikakvo zlo drugoj ruci toga tijela, tako ni musliman ne smije da želi kakvo zlo svom bratu muslimanu. Ne smije mu čak želiti ni manje dobro nego li sebi. Musliman je dužan da želi i nemuslimanu svako dobro koje želi sebi. U nekim hadiskim zbirkama stoji mjesto riječi "li ehlili" riječ "lin-nasi", što znači da cijelom svijetu treba da želi ono što želi sam sebi.

ČETRNAESTI HADIS

حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُؤَمَّةَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَجْعَلُ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَشَهَّدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَّا بِإِخْدَى ثَلَاثٍ النَّفْسُ بِالنَّفْسِ وَالثَّيْبُ الزَّانِي وَالْمَارِقُ مِنَ الدِّينِ التَّارِكُ لِلْجَمَاعَةِ *

(البخاري في "الديات" ٦٣٧٠، ومسلم في "القسامة" ٣١٧٥)

Ibnu Mes'ud, radijallahu anhu, veli da je Božiji Poslanik rekao: "Nije dozvoljeno proliti krv jednog muslimana osim u tri slučaja: 1) ako jedna

muslimanska osoba, koja je jednom u bračnoj vezi bila, izvrši prostituciju 2) duša za dušu 3) kad musliman (ili muslimanka) ostavi svoju vjeru i napusti islamsku zajednicu.”

I ovaj se hadis nalazi u Buhariji i Muslimu.

Iz ovog se hadisa da razumjeti u koliko slučajeva Islam propisuje smrtnu kaznu svojim sljedbenicima i kod kojih pogreški.

1) za prostituciju pod uvjetom da dotična osoba bude u bračnoj vezi za vrijeme prostitucije ili da je u pomenutoj vezi bila prije. Ako se ovaj uvjet ne nađe smrtnе kazne nema.

2) Kad musliman izvši umorstvo nad drugim muslimanom. Tako je kod jednih pravnika a kod drugih makar i nad nemuslimanom, a ako je ovaj od ehli-zimmeta, s tim uvjetom da rodbina ubijenog ne oprosti ili ne bude zadovoljna sa otplatom.

3) kad musliman napusti islamsku vjeru na bilo koji način.

Eto, to su slučajevi u kojima Islam propisuje smrtnu kaznu.

PETNAESTI HADIS

حَدَّثَنِي عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللَّهِ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ

يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَيُقْلِنْ خَيْرًا أَوْ لِيُضْنِمْتُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
فَلَا يُؤْذَ جَارَةً وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَيُكْرَمْ حَتَّىْفَةً
*(البخاري في "الرفاق" ٥٩٩٤ ومسلم في "الإيمان" ٦٧)

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, priča da je Alejhisselam rekao: *"Ko vjeruje u Boga i Zadnji dan neka govori što je dobro ili neka šuti. Ko vjeruje u Boga i Zadnji dan neka počasti susjeda. Ko vjeruje u Boga i Zadnji dan neka počasti gosta."*

Ovaj se hadis nalazi u Buhariji i Muslimu.

U njemu Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje i preporučuje svojim sljedbenicima tri stvari. Prva je da čovjek zrelo misli i pazi šta će govoriti. Pa ako vidi da će od tog govora biti dobre i korisne posljedice, onda neka govori, a ako vidi da u tom govoru nema dobra onda neka šuti. Arapi kažu: "Ako je govor srebren, šutnja je zlatna." Prvi halifa Ebu Bekir uhvatio bi se za jezik, pa bi rekao: "Ovo me je dovelo u teške prilike." Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bi mnogo šutio, a šutnju mu je ispunjavalo duboko razmišljanje. Mjesto beskorisnog govora musliman treba da se prihvati korisnog djela. Ustade jedanput hazreti Osman da drži govor, pa ugledavši pred sobom veliku svjetinu, zbuni se i govor mu ne ispade kako je želio. Zatim reče: "Vi ste danas potrebniji vođi radinu nego vođi

govorniku. "Ovom riječi je rekao mnogo i popravio pogrešku koju je učinio uslijed zbumjenosti. Držao je Omer ibnu Abdil-Aziz jedanput govor i savjetovao slušaocima i toliko uspio da su svi plakali, a on u polovici govora presječe govor. Slušaoci mu rekoše: "Da si svršio govor, mnogo bi se svijeta njim okoristilo, a on im odgovori: "Govor je smutnja i kušnja; preče je muslimanu djelo od govora. Druga i treća stvar je počastiti i lijepo se vladati sa susjedom i gostom. Zaista je to pravo ljudstvo. Kako god treba paziti susjeda i gosta muslimana, tako treba i nemuslimana. U ovom se ogleda veličina i krajnja tolerancija uzvišenog Islama.

ŠESNAESTI HADIS

حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ هُوَ ابْنُ عَيَّاشٍ عَنْ أَبِي حَصَبٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْصِنِي قَالَ
لَا تَغْضِبْ فَرَدًا مِنْ أَرْبَعَةِ قَالَ لَا تَغْضِبْ * (البخاري في "الأدب" ٥٦٥١)

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, priča da je jedan čovjek rekao Pejgamberu, sallallahu alejhi ve sellem: "*Preporuči mi što*" *Pejgamber mu reče:* "*Nemoj se srditi*" Pa pošto čovjek ponovi molbu nekoliko puta, *Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, mu opet reče: "Nemoj se srditi."*"

Ovaj hadis se nalazi u Buhariji.

U njemu nam Božiji poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje da se ne srdimo i da suzbijamo srdžbu koliko možemo, jer najviše zla potječe iz srdžbe. Kad čovjek takorekuć pobjesni, zaboravi i sebe i svoju pamet. Srdžba je zapravo vrsta ludila. Drugom je prilikom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nije junačina ko junake nadhrve, nego je junačina ko se suzdrži kad je srdit. Mnogo bi se moglo o srdžbi govoriti, ali je dosta to da je Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kad ga je gore spomenuti čovjek toliko puta molio za savjet, svaki put odgovarao: ne srđi se.

SEDAMNAESTI HADIS

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرُ بْنُ أَبِي شَيْعَةَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلَيْهِ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ عَنْ شَدَّادَ بْنِ أُوسٍ قَالَ يَتَّخَذُ حَفَظَتُهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ كَحَبَ الْأَخْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ فَإِذَا قَاتَلْتُمْ فَاقْتُلُوهُمْ فَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَاقْذِبُوهُمْ الْذِبْحَ وَتَبَعِدُ أَحَدَكُمْ شَفَرَتَهُ لِلْيَرْخِ ذِيْحَتَهُ . (مسلم في "الصيد والذبائح" ٣٦١٥)

Seddad ibnu Evs, radijallahu anhu, priča da je Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Bog, dželle šanuhu, je propisao obzir (dobročinstvo) i lijep postupak prema svemu. Pa i kad ubijate (npr. neprijatelja) ubijte na lijep način, i kad koljete, koljite na lijep način. Neka

svaki od vas naoštri nož i sa životinjom koju će klati, obzirno postupa.”

Ovaj vjerodostojni hadis se nalazi u Muslimovoj zbirci hadisa.

Prema svakome i svačemu treba lijepo postupati. Ni u ratu sa neprijateljem ne smije se musliman životinjski ponašati, ni na grozan i odvratan način neprijatelja ubijati.

Tako isto ne smije musliman živu životinju patiti, pri klanju tući i zlostavlјati. Kako u mnogom drugom tako i u naredbi da se sa životinjama blago postupa, Islam je pretekao mnoge ustanove, koje se danas računaju kao tekovine nove kulture. Društva za zaštitu životinja nisu kod muslimana novitet dvadesetog vijeka. Prije trinaest i po stoljeća tom humanom ponašanju Islam je udario temelje.

OSAMNAESTI HADIS

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَثَارَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ حَدَّثَنَا سُفِيَّاً عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ عَنْ مُّعَمِّدٍ بْنِ أَبِي شَبِيبٍ عَنْ أَبِي ذَرٍ قَالَ لَيْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَقْ الَّهُ حِلْمًا كُنْتَ وَأَتَبِعِ السَّيِّئَةَ الْخَسِّنَةَ تَمْحُكَهَا وَخَالِقَ النَّاسَ بِخَلْقِهِ حَسَنٌ .
(الترمذى في "البر والصلة" ١٩١٠)

Ebu Zerr, radijallahu anhu, veli da mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dao ovakvu preporuku: “*Boj se Boga gdje god budeš! Za zlim*

djelom uradi dobro djelo. Time ćeš zlo djelo izbrisati. Sa svijetom postupaj dobroćudno.”

Ovaj hadis nalazi se u Tirmizijinoj zbirci hadisa. Tirmizija za njega veli da je dobar (hasen). Hakim u svom djelu “Mustedrek” veli da je vjerodostojan (sahih) hadis.

U čijem srcu bude čvrsto vjerovanje, taj se mora Boga bojati i Njegovu zapovijed vršiti. Takav čovjek mora biti uredan i ondje gdje ga vide, a i ondje gdje ljudske oči ne dopiru. Dobar musliman ni ondje gdje ga niko ne vidi, nikakvo zlo neće učiniti. Ljudi koji samo zbog straha od policije ne čine zla, bliži su životinjama nego li ljudima.

Dalje u hadisu preporučuje, da kad ga neko slučajno učini, neka se odmah pokaje i prihvati za dobro djelo. Tim će se jedino moći oprati i riješiti grijeha i kod Boga i kod ljudi.

Dalje se preporučuje da čovjek bude lijepi čudi i lijepa vladanja sa svakim, bio mu on ravan ili niži od njega i podređen. U drugom hadisu veli Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: “Znate li koga Bog, dželle šanuhu, najviše voli i ko će na budućem svijetu biti najbliži meni?” Kad su mu prisutni odgovorili da ne znaju, on im reče: “To su oni koji imaju najljepšu čud.”

حدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ مُوسَى أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمَبَارِكَ أَخْبَرَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ وَأَنَّ لَهُ يَعْلَمَةً عَنْ قَيْسِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ حَوْلَ وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنِي قَيْسُ بْنُ الْحَجَّاجِ الْمَعْنَى وَاحِدٌ عَنْ حَنْشِ الصَّنْعَانِيِّ عَنْ أَبْنَ عَبَّاسٍ قَالَ كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَالَ يَا غُلَامُ إِنِّي أَعْلَمُكِ لِكَلِمَاتِ احْفَظَ اللَّهَ يَحْفَظُكَ احْفَظِ اللَّهَ تَجْدَهُ تُجَاهِكَ إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلْ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعْنَتَ فَاسْتَعْنْ بِاللَّهِ وَاعْلَمْ أَنَّ الْأَمَّةَ لَوْ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَبَّهَ اللَّهُ لَكَ وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضْرُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضْرُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَبَّهَ اللَّهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحْفُ .

(قالَ هَذَا حَدِيثُ حَسَنٍ صَحِيحٍ *) (الترمذي في "صفة يوم القيمة" . ٢٤٤٠)

Ovaj se hadis nalazi takodjer u Tirmizijinoj zbirci hadisa, a za njega veli Tirmizija da je dobar i vjerodostojan hadis. Ovdje ćemo se zadovoljiti samo prijevodom ovih skupocjenih rečenica.

Abdullah ibnu Abbas, radijallahu anhu, jedanput jahaše za Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na istoj jahalici. Tom prilikom reče mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: *"Dječače, ja ću te naučiti nekoliko riječi: Čuvaj Boga, postuj Ga i Bog će tebe čuvati. Čuvaj Boga pa ćeš Ga uvjek pred sobom naći (tj. postupaj kako Bog, dželle šanuhu, želi pa kad Ga nešto zamoliš On će ti udovoljiti). Kad moliš, moli Boga. Kad pomoć*

tražiš traži je od Boga. Dobro znaj, da se čitav svijet sakupi da ti i najmanju korist donese, da ti ne bi donijeli osim one, koju ti je Bog odredio i propisao. A da se opet čitav svijet okupi da ti neku štetu nanesu, ne bi ti nanijeli osim one, koju ti je Bog odredio i upisao. Pera sudbine su odložena a stranice se osušile (tj. sve je određeno i zaključeno)"

U drugoj jednoj predaji stoji: "Čuvaj Boga, naći ćeš Ga pred sobom. Kad si u obilju predstavi mu se (i približi) Bog će za te znati i (kad si) u tegobi. Dobro znaj; što te promaši nije te moglo pogoditi, a što te pogodi nije te moglo promašiti. Znaj da je Božija pomoć povezana sa strpljivošću, veselje s tugom, a u svakoj poteškoći ima olakšanje."

Ibnu Redžeb je na ovaj hadis napisao poseban komentar. Zbilja, ovaj hadis sadrži u sebi izvrsne poruke i općenita pravila koja zasjecaju u najvažnija vjerska pitanja. Jedan učenjak veli: "Ja sam promatrao ovaj hadis, pa sam se zapanjio. O žalosti za onog ko ga ne zna i njegovo značenje ne shvati i ne razumije!"

DVADESETI HADIS

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا زُهْرَةُ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ عَنْ رَبِيعِيْ بْنِ حِرَاشٍ حَدَّثَنَا أَبُو مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِمَّا أَذْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأَوَّلِيِّ إِذَا لَمْ تَسْتَخِنِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ * (البخاري في "الأدب" ٥٦٥٥)

Ebu Mes'ud El-Ensari priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Od riječi, koje je svijet zapamtio od pripovjedi prošlih Božijih poslanika je i ova: "Kad se ne stidiš, radi šta hoćeš"*

Ovaj vjerodostojni hadis nalazi se u Buhariji.

Stid je kruna svih dobrih djela. Ko stida nema ne može imati ni vjere. Čovjek bez stida je životinja bez priuze. Zato se u gomjem hadisu i veli; ako stida nemaš, radi šta hoćeš, jer je stid ono, što čovjeku brani da zla djela radi, pa kad njega nema, što će ga drugo spriječiti da ne čini zla?

DVADESET I PRVI HADIS

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ قَالَا حَدَّثَنَا أَبْنُ نُعَيْرِحٍ وَحَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ جَمِيعًا عَنْ حَرَيْرِ حٍ وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ حَدَّثَنَا أَبُو أَسَانَةَ كُلُّهُمْ عَنْ هِشَامٍ بْنِ عَرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سُفِيَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ التَّقْفِيِّ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ

اللَّهُ قَالَ لِي فِي الْإِنْسَانِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا بَعْدَكَ وَلِي حَدِيثٌ أَبِي أُسَامَةَ غَيْرَكَ
قالَ قُلْ آمَنْتُ بِاللَّهِ فَاسْتَقِمْ * (مسلم في "الإيمان" ٥٥)

Sufjan sin Abdullahov veli: “Ja sam rekao: “Božiji Poslaniče, reci mi o Islamu nešto što će učiniti da o njemu nikog drugog osim tebe ne pitam.” Na to mu Poslanik sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: “Reci, vjerujem u Boga, a onda (na tome) ustraj.”

Ustrajnost je sasvim uzvišeno svojstvo. Svako dobro djelo ako se na njemu ne ustraje; postaje beskorisno. Tako isto i Islam, ako čovjek u njemu čitav svoj život provede, tek će onda plod svoga rada pobrati. Po ustrajnosti mi poznajemo vrijednost ljudi. Vrijedan čovjek je ustrajan, njega svaki vjetar ne okreće na svoju stranu. On ima svoje čvrsto uvjerenje, svoje “ja” koje ni za najobilnije blago neće dati.

Sličan sadržaj ovom hadisu nalazi se u dva kur'anska ajeta. Prvi ajet veli: “Onim (ljudima), koji reknu: “Naš je Gospodar Allah”, a onda na tom ustraju dolaze meleki i vele im: “Nemojte se bojati ni brinuti, radujte se da ćete dobiti džennet, koji vam se obećaje.” (Fussilet: 30)

Drugi ajet u prijevodu glasi: “Za one ljudi koji reknu: “Naš je Gospodar Allah”, a onda (na tom) ustraju, straha nema niti se oni trebaju brinuti.

To su oni kojima pripada džennet, u kom će vječno ostati, kao nagrada za njihova djela.” (El-Ahkaf: 13-14)

Ovaj se hadis nalazi u Muslimovoj zbirci hadisa.

DVADESET I DRUGI HADIS

حَدَّثَنِي سَلْمَةُ بْنُ شَبِيبٍ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَعْمَنَ حَدَّثَنَا مَعْقِيلٌ وَهُوَ ابْنُ عَيْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ عَنْ حَابِرٍ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَرَأَيْتَ إِذَا صَلَّيْتَ الصَّلَوَاتِ الْمُكْتَوَبَاتِ وَضَمَّنْتَ رَمَضَانَ وَأَخْلَقْتَ الْحَلَالَ وَحَرَّمْتَ الْحَرَامَ وَلَمْ أَزِدْ عَلَى ذَلِكَ شَيْئًا أَذْخُلُ الْجَنَّةَ قَالَ نَعَمْ قَالَ وَاللَّهِ لَا أَرِيدُ عَلَى ذَلِكَ شَيْئًا * (مسلم في "الإيمان" ١٨)

Džabir priča da je neki čovjek upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: “Šta misliš, ako ustrajem u klanjanju propisanih namaza u postu ramazana, radim što je dozvoljeno, a klonim se onog, što je zabranjeno i ništa više ne učinim osim toga, hoću li unići u džennet?” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu odgovori: “Da, hoćeš.”

Ovaj se hadis također nalazi u Muslimovoj zbirci hadisa.

Osim zapovjedi i zabrana u Islamu imaju i preporuke: mendubi, mustehabi i sunneti. Kada čovjek ne bi ništa od ovih djela vršio nego samo obavljaо stroge naredbe - farzove i vadžibe, a klonio se strogih zabrana (harama), opet će biti spašen i u

džennet unići, jer je udovoljio onom, što se od njega traži. Pored toga on je dužan da i preporuke Islama poštiva makar ih i ne vršio.

DVADESET I TREĆI HADIS

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا حَبَّانُ بْنُ هِلَالَ حَدَّثَنَا أَبَانُ حَدَّثَنَا يَحْمَىُ أَنَّ زَيْدًا حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا سَلَامَ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي مَالِكِ الْأَشْعَرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطُّهُورُ شَطْرُ الْيَمَانِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمَلَّا الْمِيزَانَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمَلَّا أَوْ تَمَلَّا مَا يَبْيَنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالصَّلَاةُ نُورٌ وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ وَالصَّابَرُ ضِيَاءٌ وَالْقُرْآنُ حَجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو فَيَابِعٌ نَفْسَهُ فَمُغْتَفِقُهَا أَوْ مُوْبِقُهَا *

(مسلم في "الطهارة" ٣٢٨)

Ebu Malik Eš'arija priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Čišćenje je veliki dio imana. Riječ “El-hamdu lillah’ (hvala Bogu) puni mizan (tj. sasvim je kod Boga velika i za nju ogromna nagrada ima). Riječ “Subhanallah vel hamdu lillah” (slava i hvala Allahu) napune prostor između neba i zemlje (tj. ogromnom nagradom za njih). Namaz je svjetlo muslimanima na ovom Svijetu, jer im osvjetljuje srca, a biće im svjetlo i na budućem svijetu.) Milostinja je jasni dokaz (da je čovjek musliman, jer da nema dubokog uvjerenja ne bi žrtvovao novac, sa kojim se čovjek vrlo teško rastaje). Strpljivost je sjaj

(koji čovjeku krči put u tminama i mukama ovo svjetskog života). Kur'an je jak argument za ili protiv tebe (tj ako se - vlasaš po njegovim propisima biće za te jak dokaz a ako li griešiš u njegovim propisima, onda je jak dokaz protiv tebe). Svaki čovjek radi i trudi se za nešto, ali će neko otkupiti (dobrim poslovima) sebe i svoju dušu te je oslobođiti, a neko je prodati i upropastiti."

I ovaj se hadis nalazi u Muslimovoj zbirci hadisa. Mislim da je dosta jasan i da mu ne treba dodatno tumačenje.

DVADESET I ČETVRTI HADIS

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ بَهْرَامَ الدَّارِمِيُّ حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ عَيْنِي أَبْنُ مُحَمَّدٍ
الْدَمْشَقِيُّ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوَلَانِيِّ
عَنْ أَبِي ذَرٍّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا رَوَى عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ
يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ يَنْكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَّمُوا يَا عِبَادِي
كُلُّكُمْ ضَلَالٌ إِلَّا مَنْ هَدَنَا فَاسْتَهِدُونِي أَهْدِكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ
فَاسْتَطِعْمُونِي أَطْعِمْكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ غَارٌ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُكُمْ يَا
عِبَادِي إِنْكُمْ تُخْطِلُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرُ
لَكُمْ يَا عِبَادِي إِنْكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضَرَّيِّ لَقْضَرُونِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَعْيِ فَسْتَغْفِرُونِي يَا عِبَادِي
لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنْكُمْ كَانُوا عَلَى أَنْقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا
زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنْكُمْ كَانُوا

عَلَى الْفَجْرِ قُلْبُ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي لَوْ أَنْ أَوْلَكُمْ
وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطِنَتْ كُلَّ إِنْسَانٍ
مَسْأَلَةً مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمُخْبِطُ إِذَا أَذْخَلَ الْبَحْرَ يَا عِبَادِي
إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَخْصِبُهَا لَكُمْ ثُمَّ أَوْفِيَكُمْ إِيَّاهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلَيَخْمَدَ اللَّهُ وَمَنْ
وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ.

(مسلم في "البر والصلة والآداب" ٤٦٧٤)

Ovaj se vjerodostojni (sahih) hadis nalazi u Muslimovoj zbirci hadisa, a spada u onu grupu hadisa, koji se nazivaju hadisi-kudsi i hadisi-rebbani. Hadisi-kudsi je onaj hadis u kom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pripisuje riječi Bogu, dželle šanuhu, a te se Božije riječi ne nalaze u Kur’anu. Svaki je hadis od Boga, dželle šanuhu, jer Bog veli za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “On (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem) ne govori od sebe, nego je sav njegov govor objava koja mu se (s Božije strane) dostavlja.” (En-Nedžm: 3-4) Prema tom hadisi-kudsi se odlikuju nad ostalim hadisima time što se u njima riječi pripisuju Bogu, dželle šanuhu.

U ovom hadisu Bog, dželle šanuhu, veli: “O moji robovi, ja sam Sebi nasilje zabranio, a zabranio sam ga i medu vama, pa nemojte jedan drugom nasilje činiti. O moji robovi, svi ste vi zalutali osim onog koga Ja naputim, pa tražite od Mene da vas naputim, Ja ćeu vas naputiti. O Moji

robovi svi ste vi gladni osim onoga koga Ja nahranim, pa od Mene tražite da vas nahranim Ja ču vas nahraniti. O moji robovi, svi ste vi neodjeveni osim onoga koga Ja odjenem, pa od Mene tražite da vas odjenem Ja ču vas odjenuti. O Moji robovi, vi danju i noću grijesite, a Ja sam onaj koji sve grijeha praća, pa od Mene tražite da vam oprostim, Ja ču vam oprostiti. O Moji robovi, vi nikada ne možete doći do onog čime biste Meni štetu nanijeli pa da mi je nanesete, niti ikad možete doći do onoga što će Meni korist donijeti; pa da Mi je donešete. O Moji robovi; kad biste vi i prvi i zadnji i ljudi i džini imali srce najpobožnijeg čovjeka, to ništa ne bi Moje imanje povećalo. O Moji robovi; kad biste vi i prvi i posljednji i ljudi i džini imali srce najgoreg grijesnika, to ništa ne bi Moje imanje umanjilo. O Moji robovi; kad biste vi i prvi i posljednji i ljudi i džini stali na jedno mjesto pa Meni svoje molbe i želje uputili, te Ja udovoljio svačijoj molbi i želji; to ne bi umanjilo ono što Ja imam ni onoliko koliko oduzme od mora igla kad se u njega zamoći. O Moji robovi, sve je stalo od vaših poslova, koji su kod Mene sačuvani i prebrojani; i za koje ču Ja vama dati zaslugu. Ko nade nagradu i dobro nek Bogu zahvali; a ko opet kaznu i zlo nek ne kori nikog osim sam sebe.”

Eto, to bi bio prijevod ovog uzvišenog hadisa za kojeg veli Ahmed ibnu Hanbel da je najuzvišeniji hadis od svih hadisa, koje Šamlije pričaju.

U ovom se hadisu ocrtava moć i uzvišenost Svevišnjeg Allaha. Njegovo je sve, niko Mu ne treba. Njemu koristi ne donose naši dobri poslovi, a ni naša ružna djela ni najmanje Mu štete nanijeti ne mogu. Svi su ljudi Njegove sluge i robovi te prema tome svi i u svakom stanju i slučaju, Njega trebaju. Zato uvijek treba da samo Njega mole i da samo Njega traže i samo se Njemu obraćaju. Nagradu koju će dobiti ljudi koji su dobro radili, dobiće od Njegove milosti, a ne zato što su oni svojim djelima zadužili Boga, dželle šanuhu, da ih nagradi. Kazna, pak, koju će pretrpjeti ljudi koji su na ovom svijetu zlo radili, posljedica je njihovih zlih djela, jer Bog dželle šanuhu, nikom nasilja ni zuluma ne čini.

DVADESET I PETI HADIS

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَسْمَاءَ الظُّبْعَيِّ حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونَ حَدَّثَنَا وَأَصْلَى
مَوْلَى أَبِي عَيْنَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَقْيلٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَغْرَرَ عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ الدَّجْلِيِّ عَنْ أَبِي
ذَرٍّ أَنَّ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَهَبَ أَهْلُ الدُّنْوَرِ بِالْأَجْوَرِ يُصْلِلُونَ كَمَا نُصْلِلُ وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ
وَيَصَدِّقُونَ بِفُضُولِ أَمْوَالِهِمْ قَالَ أَوْ لَيْسَ فَذَ جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ مَا تَصَدَّقُونَ إِنْ بَكُلِّ
تَسْبِيْخٍ صَدَقَةٌ وَكُلِّ تَكْبِيرٍ صَدَقَةٌ وَكُلِّ تَحْمِيدٍ صَدَقَةٌ وَكُلِّ تَهْلِيلٍ صَدَقَةٌ وَأَمْرٌ

بالمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ وَنَهَىٰ عَنْ مُنْكَرٍ صَدَقَةٌ وَفِي بُضُّعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ قَاتَلُوا يَأْرِسُونَ
 اللَّهُ أَيَّاَتِي أَحَدُنَا شَهُوَتْهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْزَرٌ قَالَ أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا لِي حَرَامٌ أَكَانَ
 عَلَيْهِ فِيهَا وِزْرٌ لَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْخَلَالِ كَانَ لَهُ أَجْزَرٌ *

(مسلم في "الزكاة" ١٦٧٤)

Ovaj se vjerodostojni (sahih) hadis nalazi u Muslimovoj zbirci hadisa, a sadržaj mu je ovo: "Ebu Zerr radijallahu anhu, priča da su neki siromašni drugovi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekli Poslaniku: "*Božiji Poslaniče, bogati Ijudi nas pretekoše i pokupiše sve nagrade; klanjaju kao i mi, poste kao i mi, a od viška svog imetka dijele sadaku i milostinju.*" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, im odgovori "Pa zar Bog, dželle šanuhu, nije i vama omogućio da milostinju dijelite. Svako "Subhanellah" je milostinja, svako "Allahu ekber" je milostinja svako "elhamdulillah" je milostinja svako "la ilah illellah" je milostinja. Narediti nekom da dobra djela radi i to je milostinja. Spriječiti nekog od zlih djela je također milostinja, pa i kad svojoj strasti ni dozvoljen način ugodiš i to je milostinja. "Na to drugovi Poslanikovi rekoše Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: "Pa zar kad jedan od nas svojoj strasti ugodi i za to ima nagradu?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Šta mislite kad bi svojoj strasti ugodio na nedozvoljen način bi li zaslužio kaznu? Tako isto

kad udovolji na dozvoljen način zaslužuje nagradu.”

Iz ovog se zaključuje da su siromašni drugovi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, mislili da je milostinja samo dijeliti novac i materijalno druge pomagati. Pa im je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rastumačio da i gore navedena djela također spadaju u milostinju.

U jednoj predaji ovog hadisa stoji, da su siromašni opet došli Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekli: “Što si nam Božiji Poslaniče kazao to su i bogataši čuli pa i oni isto vrše i rade, pa šta da učinimo mi sada?” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, im je na to odgovorio: “To je Božiji dar koga Allah dijeli kome hoće. “Iz ovog se razumije da je bogati musliman, ako vrši dobra djela bolji nego siromah koji također vrši dobra djela. Kako se vidi uzvišeni Islam na svakom koraku potiče muslimane da i u ekonomskom pogledu uvijek budu napredniji, jer je imetak Božiji dar, a svako treba da traži da taj dar dobije ali uz to da uvijek ostala djela vrši.

DVADESET I ŠESTI HADIS

حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزْقَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ شَاهِمٍ مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلُّ

يَوْمَ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّفَسُ يَغْدِلُ بَيْنَ الْاثْنَيْنِ صَدَقَةٌ وَيُعِينُ الرَّجُلَ عَلَى دَائِبِهِ فَيَحْمِلُ عَلَيْهَا أَوْ يَرْفَعُ عَلَيْهَا مَتَاعَةً صَدَقَةٌ وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ وَكُلُّ خَطْوَةٍ يَخْطُوْهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ وَتَبِيعُهُ الْأَذْيَى عَنِ الْطَّرِيقِ صَدَقَةٌ *

(البخاري في "الجهاد والسير" ٢٧٦٧ ومسلم في "الزكاة" ١٦٧٧)

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Na svaki ljudski zglob (zglavak) svaki dan, u kom sunce grane ima milostinja. Ako dvojicu pomiriš i to je milostinja. Ako nekom pomognes da na konja uzjaše ili mu pomognes na konja prtljagu natovariti i to je milostinja. Lijepa riječ je milostinja. Svaki korak kojim koračaš radi namaza je milostinja. Da sa puta ukloniš, što prolaznike uznemirava i smeta im, i to je milostinja.*”

Ovaj vjerodostojni (sahih) hadis, koji se nalazi u Buharijinoj i Muslimovoj zbirci, ima sličan sadržaj kao i prošli hadis. U njemu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje muslimanima i potiče ih, da pored poznatih dužnosti (farzova i vadžiba) što više dobra djela čine, da bi se Bogu odužili na Njegovim nebrojenim blagodatima. U to ime Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spominje, da na svaki zglob čovjek duguje da učini bar jedno dobro djelo, iz čiste zahvalnosti Bogu, dželle šanuhu. Veli se da u ljudskom tijelu ima tri stotine i šezdeset zglobova. Kao što Poslanik, sallallahu alejhi ve

sellem, spominje da u ime zahvalnosti za svaki zglob treba učiniti dobro djelo, tako i Allah, dželle šanuhu, u Kur'antu napominje vid, sluh, jezik, usne i drugo i veli: "Zar nismo čovjeku dali dva oka, jezik i usne?" (El-Beled: 8,9) "Reci: "On je Onaj koji vas je stvorio, dao vam sluh, vid i srca, a vi malo zahvaljujete"; (El-Mulk: 2,3) itd.

DVADESET I SEDMI HADIS

حدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ بْنُ مَيْمُونَ حَدَّثَنَا أَبْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ بْنِ نَفِيرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوَاسِ بْنِ سِيمَعَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ سَأَلَتْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْبَرِّ وَالْإِثْمِ فَقَالَ الْبَرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي صَدَرِكَ وَكَرِهْتَ أَنْ يَطْلُعَ عَلَيْهِ النَّاسُ" (مسلم في "البر والصلة" ٤٦٣٢ و ٤٦٣٣)

Nevas ibnu Sem'an, radijallahu anhu, priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Najbolje dobro djelo je lijepa čud, a grijeh je ono što ti buni i uzinemiruje dušu i što ne želiš da svijet sazna."

Ovaj se hadis nalazi u Muslimovoј zbirci hadisa. U drugoj predaji ovog hadisa, koja se nalazi u Ahmedovu i Darimijinu "Musnedu" stoji: "Da je Vabise sin Ma'bedov došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: "Došao si da pitaš o dobrom ^{do brige na mri} djelima i grijehu?" On odgovori: "Da". Na to mu Poslanik,

sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Upitaj svoje srce i svoju dušu! Dobro djelo je ono u čemu duša nalazi mir i spokoj i u čemu se srce smiri. Grijeh je ono što ti uznemiruje i buni dušu i što se koleba u prsima, makar ti ljudi i drugačije rekli i govorili."

Glavni šeriatski argumenti i delili su Kur'an i Poslanikov, sallahahu alejhi ve sellem, uzvišeni hadis. Što oni zabranjuju i preziru to je grijeh. Ali čovjek, koji ima čistu savjest i neuprljanu dušu, može poznati grijeh i ne poznavajući šeriatskog argumenta iz Kur'ana i hadisa. Grijeh i ružna djela peku čistu savjest, uznemiruju je i bune. Dobra djela, naprotiv, daju duši i srcu mir i spokoj i ljudskoj savjesti duboko zadovoljstvo. Ljudi ovog stepena napuštaju djela, koja im ne daju duševnog mira i srčanog spokoja makar im neko i dao fetvu da je to dozvoljeno činiti. Eto to bi bio uglavnom cilj i sadržaj ovog hadisa. Sličan sadržaj sadrži i prošli šesti i jedanaesti hadis.

Pod lijepom čudi treba razumjeti lijepo vladanje prema Bogu, dželle šanuhu, prema sebi i prema ostalim ljudima. Ovako vladanje je bez sumnje najbolje dobro djelo.

حَدَّثَنَا أَخْمَدُ بْنُ حَنْبِلٍ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا ثُورٌ بْنُ بَرِيْدَ قَالَ حَدَّثَنِي حَالَهُ بْنُ مَعْدَانَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرُو السُّلْمَانِيُّ وَحُجْرُ بْنُ حُجْرٍ قَالَا أَتَيْنَا الْعَرَبَ ابْنَ سَارِيَةَ وَهُوَ مِنْ نَزَلِ فِيهِ (وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتُوكُمْ لِتَعْجِلُهُمْ قُلْتَ لَمَّا أَجَدْتَهُمْ أَخْمِلُكُمْ عَلَيْهِ) فَسَلَّمْنَا وَقَلَّنَا أَتَيْنَاكَ رَأْبِرِينَ وَعَائِدِينَ وَمُقْتَسِينَ فَقَالَ الْعَرَبَ ابْنَ سَارِيَةَ بِلِيْلَةَ بَنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا فَوَعَظَنَا مَوْعِظَةً بِلِيْلَةَ ذَرَفَتْ مِنْهَا الْقَبُوْثُ وَوَجَلَتْ مِنْهَا الْفُلُوبُ فَقَالَ قَاتِلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَانَ هَذِهِ مَوْعِظَةً مَوْدِعٍ فَمَاذَا تَعْهَدْتَ إِلَيْنَا فَقَالَ أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعَ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ عَبَدْتُمْ حَبْشَيَا فَلَأْنَهُ مَنْ يَعْشُ مِنْكُمْ بَعْدِي فَسَيَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا فَعَلَيْكُمْ بِسُنْنِي وَسُنْنَةِ الْخُلُّفَاءِ الْمَهَدِيِّينَ الرَّاشِدِيِّينَ تَمَسَّكُوا بِهَا وَاعْضُوا عَلَيْهَا بِالْتَّوَاجِدِ وَإِيَّاكُمْ وَمَهْدِيَّاتِ الْأَمْوَارِ فَإِنْ كُلَّ مُخْدَثَةٍ بِدُنْعَةٍ وَكُلَّ بِدُنْعَةٍ ضَلَالَةٌ * (أَبُو دَاوُدُ فِي "السَّنَة" ٣٩٩١)

'Irbad ibnu Sarije, radijallahu anhu, jedan od Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, drugova priča: "Jedan dan nas je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, savjetovao takvim savjetom, da su se srca prisutnih prestrašila, a oči zaplakale i zasuzile. Na to mi rekosmo: "Božiji Poslaniče! Kao da je ovo oprosni vaz, pa oporuči nam nešto." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Oporučujem vam da se Uzvišenog Boga bojite i da slušate i pokoravate se (vladaru) pa kad bi on bio (makar vama zavladao) i rob. Ko pozivi vidjeće mnogo razdora i razilaženja. Tada se držite moga

postupka (sunneta) i postupaka mojih pravim putem napućenih nasljednika. Dobro se za to prihvavite! Čuvajte se novotarija jer je svaka novotarija stranputica i skretanje sa pravog puta.”

Ovaj se uzvišeni i vjerodostojni hadis nalazi u Ebu Davudovoj i Tirmizijinoj zbirci hadisa. Za njeg veli Tirmizija da je dobar i vjerodostojan.

Na prvom mjestu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje bogobojsnost. Bogobojsnost se sastoji u tome da se čovjek kloni Božijih zabrana. Bogobojsnost je Božija oporuka svim narodima kako Bog, dželle šanuhu, u Kur’antu veli: “Mi smo oporučili onima, kojima je poslata knjiga prije vas a i vama da se bojite Allaha.” (En-Nisa: 131)

Na drugom mjestu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje pokornost i poslušnost vladarima, jer je manje zlo trpiti vladara, koji ne udovoljava svim šeriatskim propisima, nego li se boriti protiv njega i uzbunu zametati.

Zatim Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nagovještava razdor i razmirice, koje će nakon njega nastupiti. U tim razmiricama, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje da se držimo njegova postupka i sunneta i postupka njegovih nasljednika, koji se potpuno vladaju po propisima uzvišenog Islama i dovode u sklad svoje postupke Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, postupku. Među njih bez sumnje se ubrajaju četvorica prvih halifa, koji su

među muslimanima i poznati pod nazivom "hulefai-rašidin". Neki islamski učenjaci među hulefai-rašidine ubrajaju i Omera ibnu Abdul-Aziza. (vladao od 99-101 god. po hidžri).

Iza tog Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nas upozorava da se striktno držimo od Boga postavljenih vjerskih propisa, a da se klonimo, svega što je kasnije vjeri dodato (bid'at). Bid'at u arapskom jeziku znači sve što se nanovo postavlja, u bilo kom pogledu, makar to spadalo i pod općenito pravilo šeriata. Ovo je značenje bid'ata sa jezičke strane. Bid'ate su podjelili neki islamski učenjaci na pet vrsta prema ahkami-šer'ijje (šeriatskim rješenjima) te se prema tome neki bid'ati smatraju dobrim (hasene) a neki ružnim (sejjie). U bid'ati hasene pod ovim (jezičkim) značenjem spadaju novotarije u svjetskim a u ružne bid'ate se smatraju novotarije u vjerskim poslovima.

Bid'at u upotabi šeriata (istilahi šer'i) ima uže značenje od gore spomenutog značenja. Njegova definicija je; sve što se nanovo u vjeri postavlja, a ne spada ni pod jedno pravilo šeriata. Ovakav bid'at je sav ružan i zabluda i stranputica. Ovu vrstu bid'ata treba razumjeti iz gore spomenutog hadisa.

Bid'at u zadnjem značenju može biti u vjerovanju, kao što su vjerovanja oprečna, Ehlus-sunne vel-džemaatskom vjerovanju. Ovakav je bid'at u očima šeriata gori nego i najveći grijesi u

poslovanju. A može biti i u vjerskim obredima ili ibadetu kao postavljanje raznih namaza i poslova, koji u šeriatu nemaju podloge. Bid'at u ibadetu i ako je manji i blaži od bid'ata u vjerovanju, on je, ipak, svaka zabluda i stranputica. Da nas Bog, dželle šanuhu, sačuva zabluda i dalaleta!

Jedna velika odlika Islama je što zakrčava put svakoj novotariji u vjeri. To je glavni uzrok da se Islam i sačuvao čist i onakav kakav je bio za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Dužnost je učenih da uvijek upozoravaju svijet na novotarije u vjeri, ali nažalost pokatkad se i koji hodža svom silom zauzima za koji bid'at. Ali kakva fajda. Što Bog i Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odbija od vjere tomu niko sa svojim podupiranjem ne može snage dati.

Islamski su učenjaci još od prvih dana Islama shvatili štetnost bid'ata te su protiv njega čitava djela pisali. Između njih se ističu Ibnu Veddah, Ebu Bekr Et-Tartuši, Ebu Šame, Šatibija i drugi. Njihova su djela štampana te se njima može poslužiti svak, ko razumije arapski.

DVADESET I DEVETI HADIS

حَدَّثَنَا أَبْنُ أَبِي عُمَرَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذِ الصَّنْعَانِيُّ عَنْ مَقْمَرٍ عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النُّجُودِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي

سَرَّ فَاصْبَحَتْ يَوْمًا قَرِيًّا مِنْهُ وَتَخَنَّ نَسِيرٌ فَقَلَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ
 يُذْهِلِنِي الْجَنَّةَ وَيُبَاعِدُنِي عَنِ النَّارِ قَالَ لَقَدْ سَأَلْتِي عَنْ عَظِيمٍ وَإِنَّهُ لَيَسِيرٌ عَلَى مَنْ
 يَسِيرُهُ اللَّهُ عَلَيْهِ تَعَبُّدُ اللَّهُ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَتَقِيمُ الصَّلَاةَ وَتَوَزَّعِي الرَّكَاءَ وَتَصُومُ
 رَمَضَانَ وَتَحْجُجُ النَّبِيَّتِ ثُمَّ قَالَ أَلَا أَذْكُرُ عَلَى أَبْوَابِ الْخَيْرِ الصَّوْمَ جُنَاحَ وَالصَّدَقَةَ
 تُطْفَئُ الْخَطِيَّةَ كَمَا يُطْفَئُ الْمَاءُ النَّارَ وَصَلَاةُ الرَّجُلِ مِنْ جَوْفِ اللَّيلِ قَالَ ثُمَّ تَمَّ تَلَا ( )
 تَتَجَاهِي جُنُوبَهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ) حَتَّى يَلْغَى (يَعْمَلُونَ) ثُمَّ قَالَ أَلَا أَخْبِرُكَ بِرَؤْسِ
 الْأَمْرِ كُلِّهِ وَعَمُودِهِ وَذِرْوَةِ سَنَامِهِ قَلَتْ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ
 وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الْجَهَادُ ثُمَّ قَالَ أَلَا أَخْبِرُكَ بِمَلَكِ ذَلِكَ كُلِّهِ قَلَتْ بَلَى
 يَا نَبِيَّ اللَّهِ فَأَخْدَدْ بِلِسَانِهِ قَالَ كُفْ عَلَيْكَ هَذَا فَقَلَتْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ وَإِنَّا لَمُؤْخَدُونَ بِمَا
 نَتَكَلَّمُ بِهِ فَقَالَ ثَكَلْتَكَ أَمْكَ يَا مَعَاذْ وَمَلَكُ النَّاسِ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ أَوْ
 عَلَى مَنَاخِرِهِمْ إِلَّا حَصَائِدُ الْسَّيِّئَتِمْ قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ *
 (التزمدي في "الإعان" ٢٥٤١)

Ovaj se hadis nalazi u Tirmizijinoj zbirci hadisa. Sam Tirmizija veli: "Ovaj je hadis dobar i vjerodostojan." Prijevod hadisa je: Priča Muaz ibnu Džebel da je on jedanput upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "*Božiji Poslaniče, kaži mi jedan posao koji će me uvesti u džennet, a spasiti me i udaljiti od vatre.*" - Pitaš za veliku stvar, a ona je lahka onom kome Bog olakša. Ne udružuj Bogu nikoga, klanjaj namaz, daji zekat, posti ramazan, i obavljam hadž - odgovori mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a onda je nastavio: "Hoćeš li da

te uputim na puteve i vrata dobrih djela? Post je čovjeku štit, a sadaka ništi grijeha kao što voda ništi vatru, zatim obavljam namaz obnoć. Zatim je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kao dokaz tome proučio ova dva ajeta iz suretus-Sedžde: "Oni (pravi muslimani) noću bdiju i ustaju iz svojih postelja, mole svoga Gospodara strahujući i nadajući se; i od onog imetka, što smo im ga Mi dali, dijele. Niko ne zna ono veselje koje je za njih određeno na budućem svijetu kao nagrada za njihova djela." (Es-Sedžde: 16,17) Zatim Poslanik sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Želiš li da ti kažem glavu svega i njegov stub i njegov vrhunac?" Da, ja odgovorih. Na to reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Glava svega je Islam. Stub njegov je namaz, a vrhunac džihad (borba na Božijem putu)." Zatim će Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Hoćeš li da ti kažem srž svega toga?" Da, ja odgovorih. Na to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazavši na jezik reče: "Čuvaj ovo!" "Pa zar ćemo i za to odgovorni biti?", rekoh. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mi odgovori: "Bog ti dao, zar nešto drugo strovaljuje Ijude u vatru nego zle izreke!"

U ovom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je objasnio da je glavna stvar i posao koji će čovjeka dovesti džennetu, da vjeruje u jednog

jedinog Boga, da Mu druga ne pripisuje, da klanja namaz, dijeli zekat, posti ramazan i obavi hadž.

Zatim ko želi da više dobra učini i više sevaba zaradi, neka što više posti jer post čovjeka kao štit čuva od mnogih zala i vatre. Neka dijeli milostinju jer milostinja ništi grijeha kao voda vatru. I neka noću klanja, kad ostali svijet spava i kada se čovjeku vrlo teško od postelje rastaviti.

Glavna stvar koja vodi spasu je Islam, a njegov glavni stub je namaz, a vrhunac svega je nastojati riječju i djelom unaprijediti uzvišenu Božiju vjeru (džihad) i boriti se na Njegovom putu.

To sve ovisi o jeziku, jer čovjek sa jednom riječi, kao na primjer da se našali sa jednom islamskom naredbom ili ustanovom ili je olako drži i ne poštiva može poništiti sva dobra djela, koja je do tad učinio. Jezik čovjeka vrlo često dovede u najteže položaje na ovom i budućem svijetu.

TRIDESETI HADIS

عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْحُشَّابِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ لِرَأْصَنَ فَلَا تُضَيِّعُوهَا وَحَدَّدَ حَدُودًا فَلَا تَغْدُوْهَا وَحَرَمَ أَشْيَاءً فَلَا تَتَهَكُّمُهَا وَسَكَتَ عَنْ أَشْيَاءَ رَحْمَةً لَكُمْ مِنْ غَيْرِ نِسْيَانٍ فَلَا تَبْحَثُوا عَنْهَا. (الدارقطني)

Ovaj se hadis nalazi u Darekutnijinoj zbirci hadisa. Za ovaj hadis veli Nevevi da je dobar

(hasen), a Ibnus-Salah da je vjerodostojan (sahih). Ovaj hadis znači:

Ebu Sa'lebe, jedan od Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, drugova priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Bog je odredio neke dužnosti pa ih nemojte napustiti i postavio je granice pa ih nemojte prelaziti i odredio je zabrane pa ih nemojte kršiti, a prešutio je neke stvari iz milosti prema vama, a ne iz zaborava, pa nemojte o njima istraživati."*

Iz ovog hadisa razumijemo da se tačno trebamo držati onih propisa, koje je Bog dželle šanuhu, postavio. Što nam je stavio u dužnost ono trebamo vršiti, a što je zabranio onog se trebamo kloniti. Ne smijemo prelaziti preko granica, koje je On postavio. Ono pak, što se iz šeriatskih osnova, po određenim pravilima ne može ustanoviti da je dužnost (farz) ili zabranjeno (haram) ono ostaje dozvoljeno (mubah) pa ne smijemo nastojati da ga sami od sebe zabranimo ili sebi u dužnost stavimo. Ovdje je pravilo, kad o jednoj stvari tražimo šeriatski sud (rješenje) da je prvo smatramo dozvoljenim (mubah), a onda ako šeriatski delili (argumenti) zahtjevaju da se drugi sud (hukm) izrekne o dotičnoj stvari, onda taj sud o njoj moramo izreći. Ovo se pravilo u usuli-fkhu (temeljima i osnovama šeriatskog prava) naziva "el-hukm bil beraetil-aslijje" (tj. pravilo da je u osnovi

sve dozvoljeno, te ako postoji dokaz zabrane onda se primjenjuje. Dakle, za zabranu nečega je potreban dokaz što nije slučaj sa dozvoljenim stvarima).

Veli Ibnus-Sem'ani: "Ko radi po ovom hadisu sigurno će postignuti nagradu i spasiti se i siguran biti od kazne. Jer ko izvši sve dužnosti, a kloni se zabrana i ostane kod šeriatskih granica, a ne istražuje do čega sobom ne može doći, taj je sabrao pri sebi svaku lijepu vrlinu i izvršio sve zahtjeve šeriata i vjere jer nema ni jedne šeriatske odredbe, a da ne spada u jednu od četiri grupe odredbi spomenutih u ovom hadisu."

TRIDESET I PRVI HADIS

حَدَّثَنَا أَبُو عِيْدَةَ بْنُ أَبِي السَّفَرِ حَدَّثَنَا شِهَابُ بْنُ عَبَادٍ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَمْرُو الْقُرَشِيُّ
عَنْ سُفْيَانَ التَّوْرِيِّ عَنْ أَبِي حَازِمٍ [عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدِ السَّاعِدِيِّ] قَالَ أَتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَلِكِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا أَنَا عَمِلْتُهُ أَحَبَّنِي اللَّهُ
وَأَحَبَّنِي النَّاسُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ازْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللَّهُ
وَازْهَدْ فِيمَا فِي الدُّنْيَا يُحِبُّوكَ * (ابن ماجة في "الزهد" ٤٠٩٢)

Ovaj se hadis nalazi u Ibnu Madžinoj zbirci hadisa. Nevezija veli da su lanci prenosilaca ovog hadisa dobri, a Hakim veli da je vjerodostojan. Neki prigovaraju ovom hadisu, ali ovdje nije moguće

iznijeti sve njihove prigovore i odgovore na njih. Hadis znači:

Sehl ibnu Sa'd, radijallahu anhu, priča: *"Jedan čovjek je došao Poslaniku, sallallahu allejhi ve sellem, i rekao: Božiji Poslaniče, naputi me na jedno djelo, koje kada izvršim volice me Bog i volice me svijet. "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: "Ne hlepi za ovim svijetom Bog će te voljeti, a ne hlepi za onim što je u ljudskim rukama, svijet će te voljeti."*

U ovom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je obrazložio da je onaj čovjek koji ne hlepi i strastveno ne žudi za udobnostima ovog svijeta Bogu drag i mio, a onaj čovjek koji ne nastoji da od ljudi nešto dobije on je ljudima mio i drag. Ukratko rekavši, ko želi Božiju ljubav nek ne žudi za ovo svjetskim uživanjem, a ko želi da ljudima bude mio nek ruku ne pruža i ne želi njihova imetka. To je pravi "zuhd" kog Islam na mnogo mjestu preporučuje.

TRIDESET I DRUGI HADIS

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَاقَ أَبْنَا مَعْمَرَ عَنْ جَابِرِ الْحُقْفِيِّ عَنْ عِكْرِمَةَ
عَنْ أَبْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا ضَرَرَ وَلَا ضَرَارَ.
(ابن ماجة في "الأحكام" ٢٣٣٢ ومالك في "الأقضية" ١٢٣٤)

Ibnu Abbas priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Nema štete ni oštećivanja.*"

U ovom su hadisu upotrijebljene dvije slične riječi i od istog korijena, a to su "darar" i "dirar". Neki komentatori drže da obje riječi imaju jedno značenje, a to je "šteta". Prema tome nema štete, značilo bi: U Islamu niko ne smije ni sebi ni drugome nikakve štete nanositi.

Neki pak, komentatori ovog hadisa vele: "darar" znači učiniti štetu sebi ili drugome bez da je on tebi učini, a "dirar" znači učiniti štetu kao odgovor na štetu, koja je tebi učinjena.

Kratko rekvaviši, po Islamu je zabranjeno da čovjek nanosi štetu drugom. Oštetiti pak nekoga zato što zaslužuje da mu se to učini, to nije zabranjeno, nego nekad Islam to i naređuje. Jer, kod svake islamske kazne, kažnjeni treba da štetu pretrpi, a kazne se nekad moraju izvršavati. Prema tome ovaj hadis bi značio: ne smije čovjek musliman činiti štetu niti sebi niti drugom bez opravdanog šeriatskog uzroka.

Ovdje bi se moglo reći da kazne i slične stvari, koje nekom nanose makar i pravidnu štetu nisu uistinu štetne. Na primjer, kad otac udari svoje dijete da ga odgoji, može reći da je udarcem oštetio dijete, ali ta šteta sama po sebi, iako šteta, uistinu je samo korist.

U štetu koju čovjek može učiniti prema sebi, a koju gornji hadis zabranjuje može se ubrojiti svako djelo koje u životu, zdravlju, imetku i vjeri šteti, pa bilo to djelo u vjeri istaknuto kao zabranjeno ili ne. Na primjer alkoholna pića nanose veliku štetu čovjeku u svakom pogledu. Ona su po vjeri naročito zabranjena, a i ovaj ih hadis zabranjuje. Kad bi na primjer duhan bio jednom čovjeku opasan po zdravlje i život i on bi u ovom slučaju prema ovom hadisu bio zabranjen.

Od djela kojima čovjek drugom štetu nanosi, naročito su u Kur'antu i Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima istaknuta slijedeća djela: oštećivanje nasljednika poklanjanjem imetka u smrtnoj bolesti, nanošenje štete kupcu ili prodavcu kad je prinuđen (na primjer prinuđen je da kupi nešto od tebe, pa mu to skuplje prodati, ili prinuđen je da tebi nešto proda, pa mu to uzeti ispod cijene), oštećivanje žene kod razvrgavanja braka, oduzeti vodu iz bunara svog komšije kopanjem bunara u blizini njegova; i drugi slični slučajevi koji pojašnjavaju značenje ovog hadisa.

Navedeni se hadis nalazi u Ibnu Madžinoj, Darekutnijinoj i drugim hadiskim zbirkama. U Malikovu "Muvettau" je ovaj hadis spomenut kao "mursel" tj. nije spomenut sahabija, koji ga priča od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Nevevija veli za

ovaj hadis da je dobar (hasen), a Hakim da je vjerodostojan (sahih).

TRIDESET I TREĆI HADIS

حدَّثَنِي أَبُو الطَّاهِرِ أَخْمَدُ بْنُ عَمْرُو بْنُ سَرْجٍ أَخْبَرَنَا أَبْنُ وَهْبٍ عَنْ أَبْنِ حُرَيْبَجَ عَنْ أَبْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ أَبْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ يُغْطَى النَّاسُ بِدُغْوَاهُمْ لَأَذْعَنَ نَاسٌ دِمَاءَ رِجَالٍ وَأَمْوَالَهُمْ وَلَكِنَّ الْيَمِينَ عَلَى الْمُذَعَّنِ عَلَيْهِ *
(البخاري في "تفسير القرآن" ٤١٨٧ ومسلم في "الأقضية" ٢٢٢٨ وابن ماجة في
الأحكام" ٢٣١٢)

Abdullah ibnu Abbas, radijallahu anhu, priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kad bi se svijetu davalо po samim njihovim tvrdnjama i zahtjevima neki bi ljudi zahtjevali i tražili imetke i krv drugih. Nego onaj koji niječe treba se zakleti.*

U ovom je hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio jedno glavno pravilo u sudbenom postupku, a to je da se ne može suditi prema samim tvrdnjama i zahtjevima ljudi, jer bi to dovodilo do velikog nereda. Kad bi se tako sudilo, našlo bi se ljudi, koji bi bez ikakva prava tvrdili i zahtjevali tuđi imetak. Ili bi tvrdili da je neko ubio nekoga njihova i tražili kisas (glavu za glavu) ili oštetu. Ovakvo suđenje bi bez sumnje bilo pogrešno. Da se ta anomalija suzbije, mora se tražiti od onoga

koji nešto tvrdi da to svjedocima ili drugim po šeriatu priznatim dokazima dokaže. Ako onaj, koji tvrdi, nema dokaza, onda u ovom slučaju se mora onaj, koji nijeće zakleti. Potanja razlaganja o ovom hadisu se nalaze u fikhskim (šeriatsko-pravnim) djelima.

Ovaj hadis se nalazi u Bejhekijinoj zbirci hadisa, a i u drugim hadiskim zbirkama. Na više mjesta je ovaj hadis spomenut u Buharijinu i Muslimovu "Sahihu". Za gore navedeni hadis veli Nevevi i Ibnu-Salah da je dobar (hasen).

TRIDESET I ČETVRTI HADIS

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا وَكَيْفَ عَنْ سُفْيَانَ حٍ وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُشْنِى حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شَعْبٌ كِلَاهُمَا عَنْ قَيْسٍ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقٍ بْنِ شَهَابٍ وَهَذَا حَدِيثٌ أَبُو بَكْرٍ قَالَ أَوَّلُ مَنْ بَدَا بِالْخُطْبَةِ يَوْمَ الْعِيدِ قَبْلَ الصَّلَاةِ مَرَوَانٌ فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ الصَّلَاةُ قَبْلَ الْخُطْبَةِ فَقَالَ قَدْ تُرَكَ مَا هُنَالِكَ فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ أَمَّا هَذَا فَقَدْ قَضَى مَا عَلَيْهِ سَعِيدَتُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكِرًا فَلْيَغْفِرْهُ يَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَلِيسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقْلِيهِ وَذَلِكَ أَضْعَافُ الْإِيمَانِ.

(مسلم في "الإيمان" ٧٠)

Ebu Se'id El-Hudri veli: Ja sam čuo gdje Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, veli: *"Ko od vas vidi nešto, što vjera prezire i ne trpi, nek to promjeni i ukloni rukom, a ako ne mogne rukom*

onda jezikom, a ako ne mogne ni jezikom, onda bar srcem, a to je najslabiji iman (vjerovanje)."

U ovom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stavља у dužnost svakog sposobna muslimana da radi za vjeru, upućuje svijet njoj i odvraća ih od onoga što vjera prezire i zabranjuje. Ova je vjerska dužnost jedna od najsvetijih islamskih dužnosti, koju muslimani ni u kom slučaju ne bi smjeli napustiti. Ko je sposoban za vršenje ove vjerske naredbe, a ne vrši je, neka zna, da je učinio veliko izdajstvo prema vjeri. Kur'an je pun naredbi, koje se odnose na ovu vjersku dužnost. Također i mnogi Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi, stavljaju to u dužnost muslimanima.

Na prvom mjestu je čovjek dužan spriječiti zlo rukom ako može. Ako to ne može, nek se lati pripovjedanja i nek lijepim savjetom nastoji postići ono što nije mogao rukom. A ako je prisiljen prilikama da ni istinu ne smije reći, onda neka srcem mrzi ono što vjera zabranjuje i ne trpi. Ovakav iman je vrlo slab. Čovjek pak, koji ni srcem ne mrzi i ono što vjera prezire on nije ni musliman.

Čovjek je dužan da na putu propovjedanja vjere, naređivanja dobra i odvraćanja od zla, pretrpi i neke štete i patnje. Sam Kur'an veli da je poznati mudrac Lukman rekao svome sinu između ostalih savjeta i ovo: "Moj sinak, obavljam namaz, naređuj što

je dobro, zabranjuj što je zlo i strpi se na onom što te pogodi! To je od važnijih djela i stvari.” (Lukman: 17) Musliman dakle, ne smije biti strašiv i bježati od poziva i uputa svoje vjere pa makar nešto i pretrpio. Treba da mu je vjera najsjetija, da je spremjan za nju žrtvovati sve što treba pa i sam život.

Ovaj se hadis nalazi u Muslimovoј zbirci hadisa, te je prema tome (sahih) vjerodostojan.

TRIDESET I PETI HADIS

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنُ قَعْنَبٍ حَدَّثَنَا دَاوُدٌ يَعْنِي ابْنَ قَيْسٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ مَوْلَى عَامِرٍ بْنِ كُرْبَيْزٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَذَاهَبُوا وَلَا يَبْيَغِي بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ وَكُونُوا عِبَادًا لِلَّهِ إِخْرَانَا الْمُسْلِمِ أَخْرُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَعْذِلُهُ وَلَا يَخْقُرَهُ الْقُوَّى هَافِنَا وَيُشَيرُ إِلَى صَدَرِهِ ثَلَاثَ مَرَاتٍ بِحَسْبِ افْرَى مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمُ كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَقَالَهُ وَغَرِضَهُ.

(مسلم في "البر والصلة" ٤٦٥.)

Ovaj se hadis nalazi u Muslimovoј zbirci hadisa i prema tome je (sahih) vjerodostojan a ukratko znači:

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Nemojte jedan drugom zavist činiti nemojte jedan drugoga varati, nemojte jedan drugoga mrziti, nemojte -*

naljutivši se - jedan drugome leđa okrenuti; nemojte se jedan nad drugim u prodaji nadmetati i budite o Božiji robovi, prava braća. Musliman je brat muslimanu. Neće mu nasilja činiti, neće ga napustiti, neće mu lagati; neće ga poniziti. "Pobožnost je ovdje", tada je rekao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Pokazujući na svoja prsa i to ponovio tri puta. Dosta je jednom čovjeku zla (i samo to) da ponizi svoga brata muslimana. Jedan musliman je haram drugom muslimanu; i njegov život, i njegov imetak i njegova čast."

U ovom je hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, protumačio kako muslimani trebaju međusobno živjeti i postupati kao braća, koje veže najjača veza, uzvišeni Islam.

Na prvom mjestu ne smije među njima biti zavisti, varanja, mržnje i međusobne srdžbe, jer to kao braća ne smiju činiti. Sve, što bi urođilo mržnjom i cijepanjem trebaju odbaciti. Stoga ne smiju ni kod prodaje ni kod kupovanja se nadmetati. Kao npr. kad neko od jednog muslimana nešto kupuje, ne smije drugi doći i odvraćati ga od toga hvaleći mu svoju robu i nudeći mu je recimo, jeftinije. Isto se tako ne smije pri licitaciji, ako nema namjere dotične stvari kupiti, nadmetati u cijeni da bi time svoga brata oštetio (nedžeš).

Na drugom mjestu ne smije musliman nikakvo

nasilje činiti muslimanu, ne smije ga, kad je on potreban, napustiti, ne smije mu lagati, i na taj način zavoditi, ne smije ga poniziti, jer je prava odlika i prednost jednog čovjeka pred drugim u srčanoj iskrenoj bogobojaznosti. Prednost jednog čovjeka nad drugim nije ni u časti ni u položaju, niti u bogatstvu niti u rodu i soju. Prema tome ne treba musliman poniziti svoga brata, što je on niži u jednoj od navedenih stvari. Bogobojaznost zahtijeva, da musliman ne ponizi muslimana radi jedne od spomenutih stvari, jer kako će čovjek poniziti i nanijeti štetu časti jednog muslimana kad je na jednom stepenu život i imetak i čast svakog muslimana. Prema tome, zabranjeno je nanijeti kakvu štetu u čemu bilo od naprijed spomenutog.

Kada bi se muslimani držali pravila, koja je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo u ovom hadisu, onda bi bili prava braća i onda bi udovoljili zahtjevu Kur'ana, koji smatra muslimane samo pravom braćom.

TRIDESET I ŠESTI HADIS

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى التَّمِيعِيُّ وَأَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ الْهَمَدَانِيُّ وَاللَّفْظُ لِيَحْيَى قَالَ يَحْيَى أَخْبَرَنَا وَقَالَ الْأَخْرَانِ حَدَّثَنَا أَبُو مَعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبَ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ يَسْرَ عَلَى

مَغْسِرٍ يَسِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَنْ سَرَّ مُسْلِمًا سَرَّهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ فِي عَوْنَى الْعَبْدُ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنَى أَخِيهِ وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَتَسَمَّسُ
فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِّنْ بَيْتِ اللَّهِ
يَقْتَلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَأَذَّرُ سُونَةَ بَيْتِهِمْ إِلَّا نَزَّلْتَ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةَ وَغَشِّيَّتْهُمُ الرَّحْمَةُ
وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنِ عِنْدَهُ وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلًا لَمْ يُسْرِغْ بِهِ نَسْبَةً.
(مسلم في "الذكر والدعاء" ٤٨٦٧)

Ovaj se hadis također nalazi u Muslimovu "Sahihu", te je prema tome vjerodostojan. Sadržaj mu je u glavnom sličan sadržaju prošlog hadisa, jer oba napominju najglavnija pravila međusobnih odnosa među muslimanima. Ovaj hadis doslovno znači:

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Ko otkloni od jednog muslimana ovosvjetsku brigu i poteškoću, Bog će od njega ukloniti jednu brigu i poteškoću budućeg svijeta. Ko olakša stanje jednom siromahu, Bog će njemu olakšati i na ovom i na budućem svijetu. Ko pokrije sramotu i mahanu jednog muslimana, Bog će njega pokriti na obadva svijeta. Bog je na pomoći svome robu dok je rob na pomoći svome bratu.* *Ko krene jednim putem tražeći nauku, Bog će mu olakšati zbog toga put džennetu.* Nikada se neće sastati u jednoj Božijoj kući grupa Ijudi da

meccde

Koga vopre negova djela uči
mu poslovi ne mogu pojefti.
uče Kur'an i da ga proučavaju, a da na njih ne
siđe i da ih ne prekrije spokoj i mir i da ih ne
zastre Božija milost i da ih ne okruže meleki i da
ih Bog ne spomene i ne pohvali među Svojim
odabranicima."

Ná kraju hadisa Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, veli: "Da ne može rod i soj čovjeka učiniti dobrim, zaslužnim i velikim, ako mu djela i poslovi ne budu dobri i valjani." I crni rob, ako je dobar musliman i radi dobra djela, bolji je od kakvog plemića, koji ne udovoljava zahtjevima vjere.

TRIDESET I SEDMI HADIS

حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا جَعْدُ بْنُ دِينَارٍ أَبُو عُثْمَانَ حَدَّثَنَا أَبُو رَحَمَةَ
الْعَطَّارِدِيُّ [عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا
يَرَوْيُ عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيْئَاتِ ثُمَّ بَيْنَ ذَلِكَ
فَمَنْ هُمْ بِالْحَسَنَةِ فَلَمْ يَعْمَلُهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هُمْ بِهَا فَعَمِلُوهَا
كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سِبْعِ مِائَةٍ ضَعْفٌ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ وَمَنْ هُمْ
بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلُهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هُمْ بِهَا فَعَمِلُوهَا كَتَبَهَا اللَّهُ
لَهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً * (البغاري في "الرقاق" ٦٠١٠ ومسلم في "الإيمان" ١٨٧)

Ovaj se hadis nalazi u Buharijinoj i Muslimovoj zbirci, te se prema tome računa od sahih hadisa. Ibnu Abbas u ovom hadisu kazuje, da

Poslanik sallallahu alejhi ve sellem, prenosi ovaj hadis od Boga, dželle šanuhu. Hadis u kome se riječi pripisuju Bogu, zove se "hadisi-kudsi" ili "hadisi-rebbani". U nekim se predajama ovog hadisa (rivajetima) riječi zbilja pripisuju Bogu, dočim predaja, koju smo mi gore zabilježili, nije po formi takva i ako jeste po sadržaju. Izgleda da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nekad pripisao riječi ovog hadisa Bogu, a nekad bi njegovo značenje objasnio svojim riječima a to je slučaj sa ovom našom predajom.

Sadržaj hadisa je ovo:

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, veli: *"Bog je propisao i odredio dobra i zla djela, zatim je objasnio šta je dobro a šta zlo. Pa ko odluči da uradi, jedno dobro djelo, pa ga ne uradi Bog će mu za to zapisati potpuno dobro djelo. Ko pak odluči da učini dobro djelo, pa ga i učini, Bog će mu zapisati deset dobrih djela, i nagrada mu može biti sedam stotina puta veća, pa i više od sedam stotina puta. Ko pak odluči da učini jedno zlo djelo pa ga ne učini, Bog će mu zapisati potpuno dobro djelo. A ko odluči da učini zlo djelo pa ga i učini, Bog će mu zapisati jedno zlo djelo."*

U ovom je hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio način Božije nagrade i kazne. Kazna je ravna prema učinjenom zlu. Ko naumi da učini

zlo, pa se pokaje piše mu se dobro djelo i ima nagradu isto kao kad naumi da učini neko dobro djelo pa ga od toga nešto omete. U oba slučaja ima nagrada koja odgovara jednom dobrom djelu. Ko pak učini jedno dobro djelo njegova je nagrada najmanje deset puta viša pa i iznad sedam stotina, koliko već Bog, dželle šanuhu, htjedne. U ovome se gleda velika Božija milost i dobrota.

TRIDESET I OSMI HADIS

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ كَرَامَةَ حَدَّثَنَا عَالِيُّ بْنُ مُخْلِدٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بَشَّارٍ
حَدَّثَنِي شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِيرٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ قَالَ مَنْ عَادَ لِي وَلِيَا فَقَدْ آذَنَهُ بِالْحَرْبِ وَمَا تَقْرَبُ
إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ وَمَا يَرَأُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالْوَافِلِ
حَتَّىٰ أُحِبَّهُ فَإِذَا أَحَبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِي يَنْصَرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي
يَنْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلْتَنِي لَأُغَيْرِنَّهُ وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيدَنَهُ.

(البخاري في "الرقاق" ٦٠٢١)

Ovaj se hadis nalazi u Buharijinu "Sahihu", a znači:

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da Bog, dželle šanuhu, veli: *"Ko bude neprijatelj jednom Mome robu, koga sam Ja odabral i koji je Meni blizu (evlija), Ja će tome čovjeku navjestiti rat.*

Ničim se Moj rob ne može Meni više približiti nego onim čime sam ga Ja zadužio. Moj se rob Meni postepeno približava vršenjem dobrovoljnog ibadeta (nafile) pa ga Ja zavolim. A kad ga zavolim, njegova ljubav prema Meni preovlada pa njegov sluh, kojim sluša bude samo radi Mene; ruka njegova kojom prihvata samo radi Mene radi; noge njegova kojom ide, ide samo radi Mene. Ovakav čovjek ako kod Mene nešto zatraži, Ja mu udovoljim, a ako se Meni utječe Ja ga zaštитим.

Ovaj hadis govori o ljudima, koje Allah voli, koji su Njegovu zadovoljstvu blizu, oni se zovu velijima ili, kako se kod nas kaže evlijama. Evlije Bog štiti i ko bi se prema njima neprijateljski odnosio izazvao bi Božiju srdžbu prema sebi i Bog mu nagovještava svoj rat, od koga se čovjek ne može spasiti.

Često se pitamo, ko je evlija? Evlija je svaki pobožan i bogobojazan musliman. Nije uvjet da čovjek po zraku leti ili po moru ide ili kakvo drugo nadnaravno djelo vrši pa da se zove evlijom. Istina, Bog nekim svojim evlijama kadkada dadne i neka nadnaravna djela, koja se zovu kerametima, ali to uvijek ne mora biti.

Najbolja stvar, kojom se čovjek može približiti Božijem zadovoljstvu je vršenje glavnih vjerskih dužnosti, dakle vršiti farzove, a čuvati se harama. Čovjek koji ovom udovolji je pravi evlija; ne

udovoljava li, ne može ni u kom slučaju biti Bogu blizu, makar se on tako i prikazivao. Čovjek koji redovito namaz ne klanja ili npr. opojna pića pije, nije ni dobar musliman a nekamoli da bude Bogu mio ili evlja. Farzovi su temelj svim ostalim ibadetima (nafilama), isto kao što je iman temelj farzovima. Bez imana farzovi ne vrijede, bez farzova nafila ne vrijedi.

Evlja se ne poznaje po izderanim i zakrpljenim haljinama niti po raščupanoj kosi, niti po tome što se bodežima bode ili na sablju skače. Ko to radi a uz to još i pijuca, ili od gledalačke publike prima darove, dobrovoljne priloge i slično, to su u većini slučajeva samo šejtanske evlje, od kojih se treba kloniti.

Poslije farzova, Bogu se čovjek približava nafilama i drugim ibadetima koji nisu farz. Čovjek koji farzove trajno vrši, a onda se oda ostalom ibadetu, postaje Bogu sasvim mio. I u njega ljubav prema Bogu sasvim preovlada i kao takva vlada i raspolaže njegovim tijelom. On se u tome stanju naslađuje samo onim, što Uzvišeni Allah voli. Njegov sluh, vid, ruke i noge, sve to, samo ono što Bog voli. Molba ovakvih ljudi je kod Boga uslišana; što od Boga zatraže, Bog im daje i spašava ih od svake muke i nesreće kad oni Allaha zamole.

Eto, to su prave Božije evlje i pravi dobri muslimani. Bože, Ti nas ovome putu naputi!

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفِّى الْجِمْصَبِيُّ حَدَّثَنَا الرَّوْلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ عَطَاءٍ
عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ وَضَعَ عَنْ أَمْرِيَّتِي الْخَطَا
وَالشَّيْطَانُ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ * (ابن ماجة في "الطلاق" ٢٠٣٥)

Ovaj se hadis nalazi u Ibnu Madžinom "Sunenu" i mnogim drugim hadiskim djelima. Neki hadiski učenjaci vele da je (hasen) dobar, a neki ga smatraju i vjerodostojnjim (sahih) hadisom. Hadis znači:

Ibnu Abbas, radijallahu anhu, priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Bog je oprostio mojim sljedbenicima ono što učine nehotice pogriješivši i ono što učine u zaboravu i ono što učine pod presijom, prisilno.*"

Iz ovog se hadisa razumije da čovjek neće biti kažnjen za ono što učini nehotice niti za ono što učini u zaboravu niti za ono što učini pod presijom, prisilno.

Nehotice nešto učiniti znači učiniti nešto namjeravajući sasvim nešto drugo. Kao npr. ubiti u lovnu čovjeka misleći i vjerujući da je to životinja koju želi uloviti. Za ovakvo djelo na budućem svijetu nema grijeha. Nešto učiniti u zaboravu znači učiniti ga onda kada nije svjestan da to ne smije učiniti. Kao npr. uz Ramazan zaboraviti da posti

pa nešto jesti. U ovom slučaju nema ni grijeha, a niti se time kvari post. Ovdje spada i ono kad čovjek potpuno zaboravi jedan namaz klanjati i vrijeme toga namaza potpuno isteče. Za ovo ako nije hotimično propustio, nema grijeha, a dužan je namaz klanjati čim se sjeti.

Pod presijom, prisilno nešto učiniti, znači učiniti nešto u slučaju kad mu se prijeti životu ili biti potpuno bez snage i moći da se odupre. Kao npr. čuvajući život pod presijom samo jezikom poreći da je musliman, iako je bolje ni to ne učiniti. Za to kod Boga nema grijeha.

Za primjenu ovog hadisa potrebno se u svakom pojedinom slučaju obratiti na fikh i na specijalne delile (dokaze) o pitanju za koje se drži da ga ovaj hadis obuhvaća.

ČETRDESETI HADIS

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبُو الْمَذْدِرِ الطَّفَّاوِيُّ عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَاهِدٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبِي فَقَالَ كُنْ فِي الدُّنْيَا كَانَكَ غَرِيبٌ أَوْ غَابِرٌ سَبِيلٌ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ إِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَتَنَظِّرِ الصَّبَاحَ إِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَتَنَظِّرِ الْمَسَاءَ وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ وَمِنْ حَيَاكَ لِمَوْتِكَ * (البخاري في "الرقاق" ٥٩٣٧)

Ovaj hadis je sahih (vjerodostojan), a nalazi se u Buharijinoj zbirci hadisa. Sadržaj mu je ovo:

Abdullah ibnu Omer priča: "*Uzeo me je Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za rame pa mi rekao: "Budi na ovom svijetu kao stranac ili putnik!" Sam Ibnu Omer je običavao reći: "Kada omrkneš nemoj očekivati jutra, a kad osvaneš ne očekuj večeri! Pripremi se u zdravlju za bolest i u životu za smrt!"*

U ovom je hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rastumačio kako čovjek treba da pojmi i shvati ovaj prolazni život i svoj boravak na ovom ograničenom svijetu. Čovjek treba znati da je ovaj svijet prolazan i da na njemu treba zaraditi vječnu sreću u budućem vječnom životu i posmrtnom beskonačnom svijetu. Prema tome, treba čovjek udesiti svoj postupak, pa znati da je on samo kao privremeni gost ovdje ili kao putnik, koji nekamo stalno putuje. Stoga treba uvijek biti na oprezu i imati na umu da mnogi koji budu na početku dana zdravi i živi, nestane ih preko dana i ne dočekaju večeri. Tako mnogi koji omrknu ne dočekaju zore. Smrt dolazi iznenada, pa ne treba da čovjeka zatekne nespremnim. Često puta zapadne čovjek i u tešku bolest, koja mu onemogući da radi dobra djela.

Zbog toga svega čovjek treba uvijek raditi dobra djela i biti spremna za put. Treba da iskoristi

zdravlje i pripremi se za bolest. Treba da iskoristi ovaj prolazni život i pripremi se za smrt, koja nenadno i nečekivano nastupa, jer sa smrću prestaje zdravlje, a polazi se onamo, gdje će se pravedno naplatiti, kako za dobra, tako i za zla djela.

ČETRDESET I PRVI HADIS

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرُو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جَنَّتْ بِهِ۔ (أبو الفتح في "الحجۃ")

Za ovaj hadis kaže Nehevija da je "hasenun sahihun" tj. dobar i vjerodostojan i da se nalazi u djelu "El-Hudždže" od Ebul-Feth El-Makdisije. Neki hadiski učenjaci prigovaraju senedu ovog hadisa, ali se ipak slažu da je on jedan od važnih i značajnih hadisa.

Hadis znači:

Priča Abdulah ibnu Amr ibnul-As, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Ni jedan od vas neće biti pravi vjernik, sve dok mu njegova želja ne bude slijedila ono što sam ja donio.*"

Riječ "heva" u arapskom jeziku znači želju strast prohtjev i ljubav. Kod pravog vjernika želja, strast, prohtjevi i njegova ljubav je podvrgnuta vjeri.

Što vjera preporučuje, to on voli i poštuje; vjera je kod njega jača od njegovih strasti i ličnih prohtjeva.

Ima pojedinaca kojima se nešto sviđa pa onda traže da to uvedu pod okrilje Islama. Ovaki ljudi nisu pravi vjernici. Oni trebaju svoje želje prohtjeve podešavati zahtjevima vjere, a ne vjeru iskrivljavati prema svojim željama i prohtjevima.

Kraj